

**T.C. ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**KÜBRA DERVİŞOĞLU
124121067**

**ERKEN ERGENLİK DÖNEMİNDE ALGILANAN ANNE-BABA
TUTUMUNUN BENLİK SAYGISI VE ATILGANLIK DÜZEYİ İLE
İLİŞKİSİ**

Dr. Öğr. Üyesi ASİL ÖZDOĞRU

İstanbul, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Sosyal Bilimler

ENSTİTÜSÜ

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 124121067
Öğrenci Adı Soyadı	: Kübra Dervisoglu
Anabilim Dalı	: Uygulanabilir Psikoloji
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Asil Özdoğan
Tezin Başlığı	: Erken ergenlik döneminde algılanan anne-baba tutumunun benlik saygısı ve utlanma düzeyi ile ilişkisi

Toplantı Tarihi	: 18.05.2018	Saati	: 11.00
-----------------	--------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : Geldi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

- Yapılan savunma sınavında adayın tez çalışması başarılı bulunarak **KABUL** edilmesine,
 Yapılan savunma sınavı sonunda tez çalışmasının **DÜZELTİLMESİNE**, düzeltme için adaya ..... ay **EK SÜRE** verilmesine (en fazla 3 ay)
 Yapılan savunma sınavının sonunda tezin **REDDEDİLMESİNE**

OY BİRLİĞİ **OY ÇOKLUĞU**

İle karar verilmiştir.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi Değişti

Tezin Yeni Başlığı : Değişmedi

Öğrenci Savunmaya : Gelmedi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Dr. Öğr. Üyesi Nadire Gülcin Yıldız	
Danışman Üye	Dr. Öğr. Üyesi Asil Özdoğan	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Naim Deniz	
Üye		
Üye		

[Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları gerekir.]

Sayı No :

Tarih : ..... / ..... / 20 .....

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen ve Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisinin Tez Savunma Sınav Tutanağı ve eklerinin Enstitü Yönetim Kurulunda görüşülmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Not: Bu forma orijinal raporlar (bir nüsha) eklenecektir.

Anabilim Dalı Başkanı
(Unvanı, Adı Soyadı, İmza)

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Erken Ergenlik Döneminde Algılanan Anne-Baba Tutumunun Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi ile İlişkisi’ adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih ..../..../.....

Kübra DERVİŞOğLU

İmza

Önsöz & Teşekkür

Öncelikle çalışmamın başından sonuna kadar yapabileceklerim konusunda bana cesaret veren, bilgi ve deneyimlerinden yararlanmama izin veren, her durumda yardımını esirgemeyen, işine karşı olan saygısı, özverisi ve insan ilişkilerindeki sabrı ve hoşgörüsünü hayranlıkla izlediğim, örnek aldığım tez danışmanım ve hocam, sayın **Dr. Öğr. Üyesi Asil ÖZDOĞRU** 'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İstatistiki değerlendirmelerde yardımını gördüğüm değerli hocam, **Doç. Dr. Tülin ACAR**'a teşekkür ediyorum.

Araştırma sürecinde her konuda destek olan ve moralimi hep üst seviyede tutan, her daim fedakar değerli annem **Sevim DERVİŞOĞLU**'na teşekkürlerimi ve minnettarlıklarımı sunuyorum.

Bu çalışmamı; öğrenme ve kendini geliştirmenin önemini aşıl原因an, verdiği değerlerle mücadele gücü kazandıran, kendi ayakları üzerinde duran bir birey olmamı sağlayan rahmetli babam **Ahmet DERVİŞOĞLU**'na adıyorum.

Kübra DERVİŞOĞLU

Özet

Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken daha çok geleneksel ve kulaktan dolma bilgilere başvurdukları söylenebilir. Oysa gelişimin çok hızlı olduğu ve çevresel uyaranların sürekli artıp değiştiği çocukluk ve ergenlik döneminde anne baba ile çocuk arasındaki ilişkinin biçimi önemlidir. Buradan hareketle tasarlanan bu çalışmanın amacı, anne babaların çocuklarına uyguladıkları ebeveynlik tarzının, çocuklarının atılganlık düzeyi ve benlik saygısı ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Araştırmada ergenlerin benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon düzeyleri gibi değişkenler arasındaki farklar araştırılmıştır.

Örneklem olarak İstanbul'daki bir özel okulun 5., 6., 7., ve 8. sınıflarında okuyan, 10-15 yaş aralığında, 44 kız ve 61 erkek öğrenci seçilmiştir. Öğrenciler Rathus Atılganlık Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile Anne Baba Tutumu Ölçeği'ni iki oturumda araştırmacının nezaretinde tamamlamıştır.

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile demokratik anne baba tutumları arasında bir ilişki bulunamazken, otoriter anne baba tutumu azalıp ebeveyn ilgisi arttıkça atılganlık düzeyinin arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kendisine ait bir odası olan öğrenciler ile olmayan öğrencilerin otoriter anne baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne baba ilgisi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur, yani anne baba ilgisi arttıkça benlik saygısının da arttığı gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucunda anne baba ilgisiyle güvenle büyüyen ve kendine ait odada konfor alanı sağlanan bir ergenin daha atılgan kişilik özelliklerine sahip olacağı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın örnekleme ve sınırlılıkları göz önünde bulundurularak anne-babaların benlik saygısı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için daha geniş ve farklı örneklem gruplarıyla çalışmalar yapılması sonuçların genellenebilirlik düzeyini arttıracığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: *ergenlik, benlik saygısı, atılganlık, anne baba tutumu*

Abstract

Most of the parents rely on conventional and hearsay information while growing their children. However considering the acceleration of development and the increase of environmental stimuli, the relation between parents and children play a critical role. The aim of our study is to determine the effects of parental approach on self respect and assertiveness. We also tried to analyze the self respect of adolescents according to the educational level of mothers, sustainability of ego, trust, willingness to criticism, psychosomatic signs, depressive mood, sense of threatening, dreaming, interaction with parents, ability to participate and different variables.

We have utilized Rathus Assertiveness Scale, Rosenberg Self Esteem Scale and Parental Attitude Scale in order to investigate their relation and variances in 5th, 6th, 7th and 8th grade students.

We could not observe a direct relation with the assertiveness of children and the democratic attitude of parents but we have observed that the less authoritarian the parents were the assertive their children are. It was concluded that there individuals with authoritarian mothers and fathers differ in assertiveness ratio significantly if they have a private room at the house. However our study is conducted in a private high school which do not reflect the demographics of nationwide. There could not be found any meaningful differences between the sexuality of the students and the classroom levels at their self-respects'. However; it was found a meaningful difference between parents' attention and self-respect, so it was observed that the more parents' attention increases the more self-respect increases too.

In this study we have found that the adolescents who are exposed to a better parental affection and trust develop an assertive profile. On the other hand a private room for the adolescent also provides a comfort zone and contribute to this attribute. More studies are needed with bigger and different sample size in order to understand the effect of parental affection on self respect.

Keywords: *self-esteem, adolescent, assertiveness*

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	ii
Önsöz & Teşekkür	iii
Türkçe Özet	iv
İngilizce Özet	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I-ALANYAZIN TARAMASI	3
1.1. ANNE-BABA TUTUMLARI	4
1.1.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	5
1.1.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu.....	6
1.1.3. İlgisiz Anne-Baba Tutumu.....	6
1.1.4. Diğer Anne -Baba Tutumları.....	7
1.2. BENLİK	8
1.2.1. Benlik Saygısı	10
1.2.2. Benlik Saygısının Gelişimi	11
1.2.3. Ergenlikte Benlik Kavramı	13
1.3. ATILGANLIK	15
1.3.1 Çalışmanın Amacı.....	16
1.3.2 Sayılıtlar	17
BÖLÜM II-YÖNTEM.....	18
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	18
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	18
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	20
2.3.1. Anne-Baba Tutumu Ölçeği.....	20
2.3.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	21
2.3.3. Rathus Atılganlık Ölçeği.....	21
2.3.4. Kişisel Bilgi Formu.....	22
2.4.VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	22
2.4.1.Verilerin Toplanması.....	22
2.4.2. Verilerin Analizi.....	23

BÖLÜM III -

BULGULAR.....24

3.1. SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BULGULAR.....24

3.2. ÖLÇEKLERE DAİR GENEL BULGULAR.....26

3.3. ARAŞTIRMA SORULARINA DAİR BULGULAR.....27

3.3.1. Atılganlık Düzeyleri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....27

3.3.2. Atılganlık Düzeyleri ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....28

3.3.3. Anne-Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....29

3.3.4. Cinsiyetin Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi.....30

3.3.5. Kendine Ait Odaya Sahip Olmanın Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi.....33

3.3.6. Sınıf Seviyelerinin Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi.....36

3.3.7. Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri.....39

BÖLÜM IV 46

TARTIŞMA 54

4.1.SINIRLIKLAR.....58

4.2.ÖNERİLER.....58

SONUÇ 60

KAYNAKÇA 61

EKLER.....62

ÖZGEÇMİŞ 63

Tablolar Listesi

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Seviyelerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	19
Tablo 2: Öğrencilerin Kardeş Sayısı ve Kendilerine Ait Odalarının Olup Olmaması Değişkenlerine İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları	24
Tablo 3: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Hayatta ve Birlikte Olup Olmaması Değişkenlerine İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları	25
Tablo 4: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları.....	25
Tablo 5: Atılganlık Ölçek Puanlarının Ortalama İstatistikleri.....	26
Tablo 6: Anne-Baba Tutum Envanterine İlişkin Ortalama İstatistikleri....	26
Tablo 7: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçek Puanları.....	27
Tablo 8: Öğrencilerin Atılganlık Düzeyleri İle Anne-Baba Tutumları Ölçek Puanları Arasındaki Pearson-Moment Korelasyon Sonuçları.....	28
Tablo 9: Atılganlık Düzeyleri ile Benlik Saygısı Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon.....	37
Tablo 10: Anne-Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon	29
Tablo 11: Cinsiyete Göre Atılganlık Düzeyleri.....	31
Tablo 12: Cinsiyete Göre Anne-Baba Tutumları.....	31
Tablo 13: Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları.....	32
Tablo 14: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Atılganlık Düzeyleri.	33
Tablo 15: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Anne-Baba Tutumları.....	34
Tablo 16: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları.....	34
Tablo 17: Sınıf Seviyelerine Göre Atılganlık Düzeyleri.....	36
Tablo 18: Sınıf Seviyelerine Göre Anne-Baba Tutumları.....	36

Tablo 19: Sınıf Seviyelerine Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları.....	37
Tablo 20: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Atılganlık Düzeyleri....	39
Tablo 21: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Anne-Baba Tutumları...	40
Tablo 22: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı.....	40
Tablo 23: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Atılganlık Düzeyleri.....	42
Tablo 24: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Anne-Baba Tutumları...	43
Tablo 25: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı.....	44

GİRİŞ

Bir çocuğun sağlıklı bir ruh yapısı ve kişilik geliştirmesinde en temel etken ailenin sevgisi ve ilgisidir. Bu nedenle de anne-baba tutumları çok önemlidir. Ailede ilgiyi az gören çocuk sosyal çevreye uyum sağlamakta zorlanabilir ve buna bağlı olarak psikolojik etkiler gözlemlenebilir. Yirminci yüzyılda anne, baba ve çocuklar arasındaki ilişki ve iletişimin duygusal gelişim, sosyal uyum ve okul başarılarının temelini oluşturduğu bulunmuştur.

Türkiye’de son yıllarda giderek artan ergenlik problemleri; depresyon, intihar, okuldan ve evden kaçma, madde bağımlılığıdır. Ergenleri tehdit eden bu davranışlarda aile içi iletişimin ve anne-baba tutumunun etkisi çok büyüktür. Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile aile içi ilişkiler, gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması, kendine zarar verme davranışı, okula devamsızlığı, arkadaşlarla ilişki kuramama arasında anlamlı ilişkiler vardır. Alanyazındaki birçok araştırma bulgularında, kullanılan otoritenin yoğunluğunun ya da tutarsızlığının çocuğun intihar da dahil olmak üzere sapmış davranışa yönelmesinde önemli bir etken olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir araştırmada, ebeveyn tutumları ile gencin kendisi ile barışık olması arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İlgisiz anne-babaların çocuklarının %36’sı, otoriter anne-babaların çocuklarının %29,60’ı, tatlı sert anne-babaların çocuklarının %17,20’si, hoşgörülü anne-babaların çocuklarının ise %10,10’u kendilerinden memnun olmadıkları bulunmuştur (Baran, Demir ve Ulusoy, 2005).

Zayıf benlik saygısına sahip kişilerin kendine güveni az olan, kendini değersiz ve çaresiz hisseden kişiler olduğu, başarı ve becerilerinin az olduğu gözlemlenmiştir. Kişinin benlik saygısı ne kadar yüksek olursa, buna bağlı olarak okul başarısı, stres ile baş edebilmesi ve sosyal iletişim gibi becerilerinin de o denli yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye’de çocuk ve ergenlerle yapılan çeşitli araştırmalarda depresyonun düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu ve benlik saygısı düşük olan çocuklarda depresyon görülme sıklığının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Baran ve Haktanır’ın (1998) yaptığı araştırmalar sonucuna göre, iki cinsiyette de aile tutumlarında demokratik algısı olan çocukların benlik saygılarında artış olduğu ortaya konmuştur.

Alberti ve Emmons (2002) tarafından yapılan araştırmalarda, kendini ifade etmeyi başaran bireylerin benlik saygısının arttığı, kaygı oranlarının azaldığı, depresif duygularla

daha kolay baş edebildikleri, kendileri ve başkalarıyla iyi iletişim kurabildikleri ve yaşamları ile ilgili belirledikleri hedeflere ulaşmak konusunda daha başarılı oldukları sonuçlarına varılmıştır.

Çalışmamızda da alanyazındaki araştırmalardan da yola çıkarak, aile tutumunun öneminden yola çıkılmıştır ve bağımsız değişken olarak seçilmiştir. Önemi ve eksik ya da yanlış tutumların yol açtığı sonuçlar da göz önünde bulundurularak, benlik saygısı ve atılganlık düzeyi bağımlı değişken olarak seçilmiştir ve aile tutumlarının bunlar üzerindeki etkisi incelenmek istenmiştir.

Araştırmanın temel amacı, 10-15 yaş arası özel okul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı ile ilişkisi ve bu tutumların bu kavramlara olan etkisini ortaya koymaya çalışmaktır. Anne-baba tutumlarının önemini vurgulamak, ailelerin çocuk yetiştirme şekillerinin onların yaşamı üzerinde ne derece önemli olduğunu hem literatürden örneklerle hem de araştırma bulgularımızla ortaya koymaya çalışmaktır.

Bu araştırma özellikle özel okul velilerinin genel tutumları ve hangi tutumun daha yararlı olacağını araştıran tüm ebeveynlere ve araştırmacılara katkı sağlayacaktır. Doğru ebeveyn tutumunun hangisi olduğu hakkında bir yol gösterici özellik taşıyacaktır.

BÖLÜM I

ALANYAZIN TARAMASI

Aile toplumumuzun en temel yapı taşlarından biri olarak görülmektedir. Bu nedenle, aile içi iletişimin de önemli olduğu söylenebilir. Aile içindeki kişilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışları, duygu ve düşünceleri, ailenin en küçük bireyleri olan çocukları da oldukça etkilemektedir. Bu tutum ve davranışların, çocukların yaşantısında önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu nedenle, bizi çocukken hayata hazırlayan ilk durak ailemizdir ve bu aile ortamında yaşadığımız tüm olaylar hayatımızda büyük önem taşımaktadır ve taşıyacaktır. Çocuk büyütürken yaptığımız her davranış, aldığımız her karar, sorunları çözme şeklimiz ya da yeteneğimiz çocuğumuz için yol gösterici bir rehber olacağından, anne-baba olarak rol model demek yanlış olmayacaktır (Tezel-Şahin, Cevher, 2006).

Hepimiz, sosyal anlamdaki temel tecrübelerimize, aile içindeki iletişim ile başlarız ve bu iletişimi olumlu şekilde kurarsak, benlik gelişimini de olumlu bir şekilde geliştirebiliriz. Aksine negatif bir iletişim tarzı kurarsak -engelleme ya da fazla sert-benlik saygısını negatif yönde inşa etmiş oluruz. Yani, çocuğumuz ile kuracağımız iletişim şekli, onun hayatına giren her şeye ya da her kişiye karşı geliştireceği iletişimi ve takınacağı tutumu da belirleyecektir.

Korkmaz'a (1996) göre, kendine değer vermek, kendine saygı duymak ve iyi-kötü her yönüyle kendini kabul edebilmek benlik saygısıdır, ve bu terim kişinin kendi hakkındaki yargısını belirtir. Kişinin kendini ortaya koyma biçimi, kendi hakkındaki bu yargısını belirtmektedir. Pişkin'e göre, benlik saygısı çok önemli bir terimdir ve kişilerin benlik saygısı düzeyleri tüm hayatlarını etkilemektedir. Benlik saygıları yüksek olan kişiler birçok alanda, örneğin sosyal yaşam, başarıları olabilmektedir. Çünkü bu kişilerin özgüvenleri yüksektir ve farklı durumlarla karşılaşmaktan korkmayacak kadar cesaretlidirler (Pişkin, 1999).

Yapılan çeşitli araştırmalarda, anne-baba tutum algılarının benlik saygısı üzerinde önemli bir etkisi olduğu ileri sürülmüştür. Duru'ya (1995) göre, anne-baba tutum algısı ile benlik saygısı arasında anlamlı denilebilecek bir bağlantı vardır ve demokratik anne-

baba tutumu sergileyen ailelerin çocuklarının benlik saygılarının, diğer tutumu benimseyen ailelerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir

Aile içi iletişimin önemini vurgulayan birçok çalışma yapılmıştır ve çocukların anne-baba tutumlarını algılamalarının farklılaştığını ortaya koyan birçok çalışma yürütülmüştür (Rohner, Khaleque and Cournoyer, 2007).

Araştırmalara göre, anne-baba tutumlarıyla ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Yörükoğlu'na göre anne-baba tutumları, baskıcı, aşırı hoşgörülü ve demokratik anne-baba tutumları olarak çeşitlere ayrılır (Yörükoğlu, 1998). Arı ve arkadaşlarına göre ise, demokrat, serbest ve otoriter anne-baba tutumları olarak ayrılır. Şendil'e göre ise, anne-baba sayısı kadar çok anne-baba tutum çeşidi vardır ve bunlar kişiye ve topluma göre değişir (Şendil, 2003).

1.1. ANNE-BABA TUTUMLARI

Ergenin benlik saygısını olumlu yönde inşa edebilmesinde anne ve babanın önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Bu sebeple, büyüme aşamasında başarılı olan çocukların, sağlıklı aile ilişkileri içinde yetişmiş kimseler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Yavuzer, 2013).

Yavuzer'e göre, anne-babaların çocuklarına karşı takındıkları tutumlar yedi başlık altında açıklanabilir. Bunlar; aşırı koruma, hoşgörü sahibi olmak, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırmadır (Yavuzer, 2013).

Çeşitli aile tutum tanımları bulunmakla birlikte, genellikle dört tanesini birçok kaynakta temel olarak görebiliyoruz. Günümüzde internette bile araştırdığımızda karşımıza genellikle dört ana başlık çıkmaktadır. Bunlar; Demokratik, İlgisiz, Korumacı ve Otoriter Anne-Baba tutumlarıdır. Bu araştırmamızda Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Anne-Baba Tutumlarını ele alınmıştır.

1.1.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik tutuma sahip aile ortamında yetişen bireylerin daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları ve buna bağlı olarak da okulda daha başarılı olabildikleri, kaygı ile daha kolay başedebildikleri, çeşitli ortamlara uyum sağlayabildikleri söylenebilir. Demokratik aile tutumuna sahip ailelerin neden daha başarılı çocuk yetiştirdiklerine dair birçok araştırma yapılmıştır. Yavuzer'e göre, ailesiyle iletişim kurabilmek bir çocuk için en temel gereksinimlerden biridir. Anne, baba ve çocuk arasındaki bağ, demokratik aile tutumlarında benimsenen, tarafların birbirlerinin duygu ve düşüncelerini dinlemesi ve bunlara değer vermesi ile birlikte güçlenir. Bu tarz tutumlar ile ailede sorunlara çözüm bulunabilir ve çocuk aile olmanın değerini bu şekilde fark edebilir (Yavuzer, 2013). Bu yetiştirme tarzında her zaman iletişim kurmak ve çözüm bulmak temel olduğu için, çocuğun yaptığı hatalar karşısında anlayışlı ancak açıklayıcı bir tutum sergilemek çocuğun aile tutum algısında dolayısıyla da benlik saygısında olumlu etkiler gözlemlenebilir. Dilek ve Aksoy'a (2013) göre, çocuğunun yaptığı hatalara ceza verirken bu cezaların katılığına değil öğreticiliğine dikkat eden ve hata yapmanın normal olup önemli olanın hatayı telafi etme yolu olduğunu çocuğuna aktarabilen aileler çocuklarının kendine güvenlerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Anne-baba tutumları ile ilgili yapılan araştırmalara göre, baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü anne-babalar, çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişmeye yol açarken; baskıcı yani çocuğuna karşı ilgisiz, katı ve kuvvet uygulayıcı anne-babalar ise çocuklarda hayat doyumu az, öfke dolu, mutsuz ve iç çatışmalara yol açmaktadır (Yavuzer, 2013). Bu gibi nedenlerden ötürü, demokratik anne-baba tutumlarına yönelmeli ve çocuğun kendi özdenetimini yapmasına izin veren, çocuktaki sorumluluk duygusunun gelişmesine yardım eden ve sorunlarını kendi başına çözmesine olanak sağlayan, özgürlüklerinin sınırlarını öğreten anne-babalar olmalıyız (Ayhan vd., 2013). Kuşkusuz, bu en başarılı aile tutumu olacaktır.

1.1.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu

Öncü'ye (1992) göre, otoriter yaklaşıma sahip anne-babalar sahip olunması gereken bir "çocuk" kimliğiyle algılarken; demokratik yaklaşıma sahip anne-babalar ise,

ergeni bir birey olarak kabul edip, büyümekte ve gelişmekte olan potansiyel kimliği olan birisi olarak algılamaya çalışırlar. Ergenin yanlışlarını ve doğrularını, sorumluluk alanının ve birey olma özelliğinin doğal bir sonucu olarak görürler (Dilek ve Aksoy, 2013)

1.1.3. İlgisiz Anne-Baba Tutumu

İlgisiz anne-baba yetiştirme tarzına sahip kişiler çocuğun isteklerine hiçbir denetim ve sınırlama getirmeyen kişilerdir. Yavuzer'e (2002) göre, ilgisiz anne ve babalar, çocuklarının ihtiyaçlarını görmezden gelir ve onları ihmal ederler. Bu davranışlarının bir sonucu olarak da çocuklarda sinirli davranışlar gözlemlenebilir. İlgisiz anne-baba tutumları ile yetişen çocuklarda sevgiye karşı açlık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu açlığı duyan bireyler, bir süre sonra evde bulamadıkları sevgiyi dışarıda arayacak ve anne-babasından uzaklaşmaya başlayacak ve anne-babanın çocuğa ihtiyacı olduğu dönemde de çocuğun ailesine kayıtsız kalacağı görülecektir.

Doğru ebeveynliğin ve doğru çocuk yetiştirme tarzının ne olduğunu söylemek zor olsa da, çocuğun ihtiyaçlarını anlayabilen, ihtiyaçlara uygun cevapları verebilen, fazla hoşgörülü ya da fazla esnek bir yetiştirme tarzı benimsemeyen ve hayır demeden önce düşünen anne-babaların çocuklarının daha özgüvenli olduğu söylenebilir (M. U. Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 1989: 71-87). Çünkü, sevginin gösterildiği, güvenli ve demokratik yapıları ailelerde yetişen çocuklar olumlu benlik saygısı geliştirirken; gergin, güvensiz ve samimiyetin az olduğu soğuk ortamlarda yetişen çocukların benlik saygılarının olumsuz etkilendiği görülür (Kulaksızoğlu, 2003).

Ayhan ve arkadaşlarının (2013) daha geniş çerçevede tanımladığı aile tutumlarından da bahsedeceğim çünkü bu tanımlamaları da literatürde birçok yerde görebiliyoruz.

1.1.4. Diğer Anne-Baba Tutumları

Aşırı Korumacı ebeveynlik, ana-babanın çocuğu gerektiğinden fazla kontrol altında tutması ve aşırı özen göstermesidir. Bu tutuma maruz kalan çocuklar özgüveni düşük ve diğer bireylere fazla bağımlı kişiler haline gelebilir. Bunlara bağılı olarak, çocuğun psikososyal gelişimi olumsuz etkilenebilir ve çocuk kendi ihtiyaçlarına yetemeyen biri haline gelerek, okula uyum ve akademik başarı konularında zorluklar yaşayabilir.

Hoşgörülü anne-babalar, bazı kısıtlamalar dışında çocukların isteklerine kulak veren ve diledikleri şekilde gerçekleşmesini sağlayan kişilerdir. Hoşgörü normal bir düzeyde gerçekleşirse, çocuğun daha özgüvenli ve toplumla daha uyumlu bir birey haline geldiği söylenebilir.

Çocuğuna aşırı hoşgörü ve düşkünlük gösteren anne-babalar, çocuğun bencil olmasına yol açar ve böyle bir çocuk, daima diğerlerinin ilgisini çekmek ve herkesin ona hizmet etmesini bekler. Bu yetiştirme tarzına maruz kalan çocuklar hem ev içinde hem de ev dışında sergileyecekleri uyum sürecinde zorluk yaşayabilirler.

Reddetme tutumu benimseyen anne-babalar, çocuğun temel ihtiyaçlarını görmezden gelen, aksatan, ona karşı düşmanca duygular beslerler. Böyle bir ortamda büyüyen çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, diğer insanlara ve zayıflara karşı düşmanca duygular besleyen bir birey olabilir.

Çocuğunu baskı altında bırakan ebeveynler yani anne ya da babadan birinin ya da ikisinin birden baskısına maruz kalan çocuklar genel olarak kibar, dikkatli çocuklar olabilir ancak utangaç, duygusal ve başkaları tarafından yönlendirilebilen bireyler haline gelebilirler.

Çocuklarına boyun eğici bir tutum benimseyen anne-babalar, evde çocuğun egemenliğini benimseyen anne-babalardır. Böyle ailelerde büyüyen çocuk, anne-

babasına hükmeder ve onlara karşı çok az saygı gösterir. Sadece anne-babasıyla yetinmez ve başka kimselere de egemen olmaya çalışan birey haline gelebilir.

Çocukları arasında ayırım yapan, çocuklarından birini diğerlerinden daha çok seven anne-baba tutumu sergilerler ve bunu inkar etmelerine rağmen hareketleri ile açıkça belli ederler. Sevdikleri çocukları diğerlerinden ayırır ve kayırırlar. Aşırı kayırılan çocuk anne-babası ile oynamayı tercih ederken, kendi yaşlıları ile olan ilişkilerinde saldırgan ve baskıcı bir tavır içindedirler.

1.2. BENLİK

Yıllar boyunca benlik ile ilgili hem felsefe alanında hem de sosyal bilimler alanında çeşitli tanımlar olduğunu görebiliriz. Benlik kavramı, bireyin algıladığı biçimde kendisinin ne olduğunu, neyi niçin yapmak istediğinin bir ifadesidir (Herman,1976). Benlik bir kişinin özvarlığı, kişiliği olarak tanımlanabilir yani kişinin kendisiyle ilgili edindiği bilinç durumu denebilir. Benlik dediğinde genel anlamda anlamamız gereken şey, kendimizi bilmek, kendimizi tanımdır. Benlik kendimle ilgili elde ettiğim bilinç yani kendimi tanıma durumum olarak tanımlanabilir.

Benlik kavramı, psikoloji alanında ilk defa William James tarafından konu edilmiştir. James'e göre benlik maddesel, ruhsal ve sosyal olmak üzere üç kategoride oluşmaktadır. Maddesel benlik; kişinin diğer kişiler ve maddeler ile özdeşleşmiş olmasıdır, yani tüm mal varlığını kaybeden bir adamın intihara teşebbüs etmesi bu duruma örnek oluşturabilir. Ruhsal benlik; kendimizi nasıl algıladığımız ve kendimizle ilgili nasıl yargılara vardığımızdır. Sosyal benlik ise; kişinin onu tanıyan bireylerdeki imajı ile ilgilidir. Kişinin düşüncelerine önem verdiği kişiler kadar çok ve farklı sosyal benliğe sahip olduğu söylenebilir ve kişi her farklı sosyal gruba farklı bir benliğini gösterebilir. Evde çocuklara gösterilen tavır ile çalışanlarına gösterilen tavır arasındaki fark gibi düşünülebilir (Bacanlı, 2004).

Benliği kendini tanımak, kendini algılamak olarak tanımlayacak olursak, Ionna Kuçuradi'nin Etik (1996:159) kitabından Şu alıntıyı yapmak uygun olacaktır:

“ ‘Kendini tanımak’: kendi ana bilgisel ve etik özelliklerinin –ve olmuşsa değişikliklerinin- farkında olmak, dolayısıyla bilgisel ve etik alanda gibi Şeyleri yapabileceğini, ne gibi Şeyleri yapmayacağını veya yapamayacağını kestirebilmektir. Kişinin bilgisel özellikleri söz konusu olduğunda bu, kişinin çeşitli bilme ve üretme etkinliklerini gerçekleştirebilmesindeki özelliğin - başkalarının gerçekleştirmelerine göre özelliğini: kimilerine göre benzerliğini, kimilerine göre de farkını- bilmesi; etik özellikleri söz konusu olduğunda ise, eylemlerindeki belirleyicileri bilmesi demektir. Bunu bilmesi, kişinin nasıl bir insan olduğunu bilmesidir.”

Kişinin kendini tanınması ve kendi ile ilgili algısı benliğinin temelidir, bu nedenle benliğimizin yapısı dünyayı, başkalarını ve kendimizi nasıl görüp algıladığımızı belirlemektedir. Özkan'a (1994) göre, benlik, bireyin kendini algılamasını, kendisinin diğer bireylerle olan ilişkilerine ait algılarını ve bütün olarak bu algılara verilen değerini içerirken; benlik saygısı, benlik değerinin, kendine güvenmenin veya kendini kabulün kişisel ve bütünsel duygularını ifade etmektedir. Çakar ve Karataş (2012) ise, bu durumun doğumdan erişkinliğe kadar gelişimini sürdürdüğü ve daha sonraki dönemlerde ise yaşam olaylarından etkilenen ruhsal, toplumsal bir olgu olduğunu dile getirmiştir. Kendi beni ile anlamlı özdeşimler kuran bireyin yaşantısında başarılar arttıkça benlik saygısının da doğru orantılı olarak arttığı söylenebilir.

Ergenlik dönemi çocuğun yeniden yapılanma dönemi sayılabilir. Burada çocuğun bazı özellikleri değişim gösterebilir. Ergen bu değişimler doğrultusunda sahip olduğu tüm değişimler ile kendi benlik saygısını geliştirmeye başlar ve böylelikle çocuğun tüm hayatı boyunca egemen olacak tüm duygu ve düşüncelerin temeli oluşmuş olur. Ergenlik dönemi ergen bireylerin kendilik algılarıyla yoğun ilgilendikleri bir dönemdir ve bu dönemde bu algıyı olumlu yönde yükseltebilmek için oldukça efor sarfetmektedir. Dilek ve Aksoy'a (2013) göre, benlik saygısı ergenin psikolojik durumundaki iyilik açısından oldukça önemlidir ve koruyucu bir faktör görevi görmekte olduğu söylenebilir. Benlik

saygısı gelişen ergenin hayat ile baş etme yetilerinin gelişmesine olumlu katkılarda bulunur.

1.2.1. Benlik Saygısı

Benlik saygısı yüksek olan kişilerin kendileriyle ilgili vardığı olumlu yargılar yüksektir. Benlik saygısı yükselen kişi, yapacağı işler karşısında başarı alabileceğine yönelik motivasyonunu kolay sağlayabilirler. Aldıkları kararlara ve bu kararlar sonucunda ulaştıkları sonuçların doğruluğuna yönelik kendilerine güvenirlere.

Düşük benlik saygısı olan kişiler ise genelde olumsuz kendilik algısına sahiptirler. Kendilerine olan inançları, başarabilirime dair motivasyonları ve özgüvenleri de bu nedenle düşüktür. Dilek ve Aysoy'a (2013) göre, kişinin benlik saygısının oluşumunda etkili olan birçok faktör vardır. Bunlar; anne-baba tutumu, akranları ile ilişkileri, okul yaşantısı ve öğretmen tutumları gibi faktörlerdir. Bu faktörler benlik saygısının gelişmesinde önemli bir role sahiptir.

Ergenlik dönemini kişinin kendisini anlamaya çalıştığı, nasıl biri olduğunu keşfetmeye başladığı bir dönem olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Bu dönemde ergen kendini merak ettiği kadar, başkaları tarafından nasıl algılandığını da merak etmeye başlar; çünkü birçok kaynaktan da ergenliğin en temel özelliklerinden biri akran tarafından onaylanma, beğenilme olarak anlatılmaktadır. Bu dönemde ergenin akranları tarafından nasıl algılandığı, onlardan nasıl dönütler aldığı -yani nasıl bir kişi olduğu ve nasıl görüldüğü- gibi konuların ergenin benlik saygısını doğrudan etkilediği söylenebilir. Sosyal destek alanında yapılan bazı araştırmalarda tüm bu faktörlerin benlik algısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çakar ve Karataş'a (2012) göre, düşün benlik saygısına yol açan dışlanma, duygusal izolasyon, empati eksikliği gibi durumlar, ergenlerde davranış sorunları ve okula, toplum uyumsuzluk gibi birçok durumda sebebi sayılabilir. Bu nedenle, benlik algısı olumsuz olan kişilerde insanlarla etkileşimden çekinme, kırgınlık, ve sinirli tepkiler gibi davranışlar görülebilir.

Özkan'a (1994) göre, benlik saygısının olumlu yönde gelişmesinde kendi yeteneklerini ortaya koyabilme, kendini değerli hissetme, başarılı olma, elde ettiği başarılar ile övünme, toplum tarafından beğenilme, onaylanma, fiziksel özellikleri ile barışık olma gibi faktörler etkilidir. Bahsettiğimiz tüm bu faktörlerin ortak özelliği olarak; kişinin hem sosyal hem de duygusal başarısını etkilediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Toplumumuzdaki eğitim seviyesi oldukça düşüktür, günümüzde halen daha okuma yazma bilmeyen bireyler bulunmaktadır. Bu nedenle okuma alışkanlıkları da oldukça yetersizdir. Anne-babalar güncel ve geçerli bilgileri okuyup öğrenmek ve uygulamak yerine, geleneksel, dogmatik ve kulaktan dolma bilgiler ile çocuk yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle öncelikle anne-baba eğitimlerine önem verilmeli ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının, onların karakterinde, geleceğinde ne denli önemli olduğu onlara anlatılmalıdır (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Haziran 2010: 15-16. <http://efdergi.yyu.edu.tr>).

1.2.2 Benlik Saygısının Gelişimi

Benlik gelişimini anlayabilmek için aslında en temele inmek gerekir. Anne ile bebek arasındaki ilk etkileşimde bu gelişimin temellerinin atıldığı söylenebilir. Çocuk ile anne-baba arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Çocuğun özellikler annesi kurduğu bağ ve bu bağın şekli benlik saygısını olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Çocuğun yaptığı etkinlikler karşısında annenin verdiği tepkiler çocuğu onaylar nitelikte ise olumlu benlik saygısı oluşur.

Kişinin benlik saygısını etkileyen, olumlu ya da olumsuz gelişimine katkı sağlayan birçok etken olduğu söylenebilir. Aile içindeki iletişim çatışmalı ise buna bağlı olarak çocukta kaygı gelişebilir ve kaygı gibi olumsuz durumlar da düşük benlik saygısına sebep olabilir. Kişinin kimlik oluşumu geliştikçe, benlik saygısı çevreden ziyade kendi içsel durumuna daha bağlı hale gelir ve hayat ile ilgili deneyimlerin yaşanması ile de kişinin içsel durumu tutarlılık göstermeye başlar. Benlik saygısı yüksek olan çocuklarda, sıkıntılarla baş edebilme, öfkelerine kontrol altında tutabilme ve kendini ifade edebilme özellikleri daha fazla görülür. Çocukların başkaları ile olan ilişkilerinde istek çatışması

benlik üst sınırını belirler ve çocuk karşı koydukça benlik saygısını korumuş olur (Özkan,1994).

Carl Rogers'a göre benlik kişinin kendi ile ilgili sahip olduğu algıdır ve kişinin ne olduğu, nasıl biri olmak istediği ve başkaları tarafından nasıl algılanmak istediği ile ilgili şeylerin birleşimidir. Kişinin ne olmak istediğine dair duygu ve düşünceleri Rogers'a 'ideal benliği'ni oluşturmaktadır ve kişi olmak istediği kişi profiline yaklaştıkça kendini daha değerli hissetmektedir. Eğer kişi şunda olduğu kişi ile olmak istediği kişi arasındaki farkın çok olduğuna inanıyorsa düşük bir benlik saygısı geliştirirken; olmak istediği kişi olmayı başardığını düşünüyorsa yüksek bir benlik saygısı geliştirir (Akt: Yılmaz, A., 2000).

Kişinin hayatında yaşadığı bütün büyük krizler benlik saygısını arttırıcı özelliğe sahiptir. Kişi ergenlik dönemine girdiğinde benlik saygısına katkı sağlayan diğer kişilerin fikirlerinin önemi değişmeye başlar. Soyut düşünme ve kavrama yeteneğinin gelişmesiyle ergenin benlik saygısı ile ilgili bilgi kaynağı da değişmiş olur. Artık ergen kendiyile ilgili oluşacak fikirlerin dışarıdan gelen fikirlere değil kendinden gelen fikirlere bağlı olduğuna inanmaya başlar. Kişi, kendiyile ilgili doğru yargılara varabilmek için gereken benlik saygısına kendi yetenekleri ve toplum ile geliştirdiği sosyal ilişkiler ile ulaşabilir (Özkan, 1994).

Genç bir ergenin diğer kişilere göre daha düşük benlik saygısına sahip olduğu söylenebilir. Ergenlik dönemindeki birey, kendini daha çok eleştirir, genelde kendi görüntüsünü beğenmez ve sürekli kendinde kusurlar bulur. Buna bağlı olarak da ergenin benlik saygısı azalır. Ergenliğin geç dönemleri, benlik saygısının pekiştiği dönem olarak tanımlanabilir. Kendi beni ile özdeşme duygusu anlamlı özdeşimler, bireyin temel ruhsal ihtiyaçlarının doğuştan gelen kabiliyetleri ve yaşantılarla başarılı olarak süregeldiğinde, her dönemde benlik saygısı artarak devam eder (Özkan, 1994).

Kişinin kendiyile barışık olması insanların ona gösterdiği ilgi, saygı ve insanlarla kurduğu olumlu ilişkiler sonucunda gelişmektedir. Kişi başkaları tarafından sevimliye başladıkça, hayattaki değerli ve sevilebilir şeyleri farkeder ve insanların duygu ve

düşüncelerini içselleştirerek kendisinin bir parçası haline getirir. Baran ve Haktanır'a (1998) göre, benlik saygısının gelişmesi için çocuğa 'özbakım' sağlayan kişilerin çocuğa yetersiz kalmaması, gereken tüm ilgiyi ve doğru tutumları çocuğa yerinde ve yeterince göstermesi gerekmektedir.

1.2.3. Ergenlikte Benlik Kavramı

Ergenlik, çocukluk dönemi ile erişkinlik dönemi arasında kalan geçiş dönemi olarak tanımlanır. Çocuğun büyüme ve belli bir olgunluğa ulaşma serüvenidir. Aristoteles'e göre, ergenlik seçim yapabilme yeteneğinin geliştiği bir dönemdir (Akt: Aydın, 2015: 171). Ergenlik dönemindeki birey her yönden değiştiğini hissediyor. Bir taraftan vücudunun ve hormonlarının değişimini gözlemlerken bir taraftan da kendini anlamaya, anlamlandırmaya çalışıyor. Ergenlik döneminde kişinin kimliğinin temelleri atılır, değişimler ile birlikte kişi kim olduğunu sorgulamaya başlar. Süreç boyunca yapılan bu sorgulama sonucunda kişi erişkinliğe hazırlanmış olur. Birey daha fazla kişisel alan ister, sorumluluk alır, kimliğini oluşturmak için neleri sevdiği, nelerden hoşlanmadığı gibi konularda sorgular ve kim olduğuna dair fikir edinmeye başlar.

Ergenin yaşadığı bedensel değişimler kendi ile daha çok meşgul olmasına sebep olur. Kendi görüntüsüyle barışık olan, kendisini çekici bulan ergen olumlu bir beden algısı geliştirir. Olumlu beden algısı ergenin kendi kimliğiyle ilgili daha olumlu yargılarda bulunmasına yol açar ve bu da benlik saygısını olumlu yönde etkiler (Aydın, 2015: 171).

Benlik kavramı ergenliğin en temel yapı taşlarından biri sayılır. Sağlıklı olarak tanımlanabilecek bir genç, tüm hayatı boyunca deneyimleyeceği olaylar ile paralel olarak kendisiyle ilgili bir yargıya varmış olur. Gençin yaşam ile ilgili tüm deneyimleri benliğini oluşturur (Aydın, 2015: 191).

Carl Rogers'ın yaptığı ideal ben ve gerçek ben tanımlarına göre, ideal ben ile gerçek beni arasındaki fark yüksek olan kişilerde sosyal uyumsuzluklar görülür. Gerçek benliğini kabullenen ve kendisiyle ilgili olumlu yargılar geliştiren ergen, çevrenin ne düşündüğünü daha az düşünmeye başlar ve kaygısını azaltır. Çevresini olumlu algılamaya

başlar ve böylece gerçek benliği ile idel benliği arasında olduğunu düşündüğü fark azalır ve benlik saygısında artış görülür (Aydın, 2015: 191).

Ford'a (1986) göre, ergen bir bireyin her zaman kabule ihtiyacı vardır ve çevresinden kabullenici bir tutum görmesi gerekir. Ergene destekleyici bir ortam gösterildikçe, ergenin kendine olan güveninin ve kendine olan saygısının arttığı gözlemlenir. Böylece, ergen kendi potansiyelini daha fazla ortaya koymaya başlar. Kendiyle ilgili algısı olumlu olan, kendini yeterli gören bireyde sosyal yeterlilik duygusu gelişmiştir. (Akt: Aydın, 2015, 192). Sosyal yeterlilik fikri gelişmiş olan bireylerde atılgan kimlik özelliklerine daha fazla rastlandığı söylenebilir. Bu bireyler kendini çekinik olmayan girişken bir tavırla ifade edebilirler ve kendi kararlarını alabilen, kendine ait fikirleriyle söz sahibi olabilen, sorumluluk alabilen birer kişi haline gelirler (Aydın, 2015: 192).

Yaptığımız tüm açıklamaların en geniş şekli olarak benlik saygısını kişinin kendini kabulü olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Ergenlik döneminde aile içi iletişim ve etkileşimi iyi olan ve doğru yetiştirme stiline maruz kalan ergenlerin kendilerini kabul değerleri yüksektir (Aydın, 2015).

Ergenlik ve benlik ile ilgili birçok kaynak incelendiğinde aile içi iletişimi iyi olan bireylerin gelişen sosyal yönleri, saldırgan davranışların azalmasına yol açar. Sağlıklı bir birey olması istenen ergenin benliğini olumlu tavır ve tutumlarla desteklemek gerekir; bu da aile ve sosyal çevreden edinilen olumlu deneyimlerle gerçekleşir (Çakar ve Karataş, 2012).

1.3. ATILGANLIK

Kişiler arası iletişimin sağlıklı ilerlemesini sağlayan davranış biçimi olarak tanımlanabilir. Güvenli girişimlilik, kendine güvenli davranış olarak kavramsallaştırılmıştır. Atılgan özelliğe sahip bir birey, aktif bir şekilde dinleyebilen, tartışan ve işbirliği yapabilen kişi olarak da tanımlanabilir (Köroğlu, 2002). Voltan'a (1980) göre, iletişimin bir özelliği olan atılganlık, iletişimi engelleyen/zorlaştıran çekingenlik ve saldırganlık özelliklerinin tam ortasında bulunmaktadır. Bu nedenle

atılganlığı sosyal gelişimimizi tamamlamamızı sağlayan önemli bir davranış olarak tanımlamamız yanlış olmayacaktır.

Atılgan kişilerle yapılan bazı araştırmalara göre; atılgan kişilerin iyimser, esnek, bağımsız, samimi, yaşam ve mücadeleden zevk alan, destekleyici, sorun ve duygularını sahiplenen, hoşgörülü, kendine güvenen ve değer veren özellikler taşıdıkları gözlemlenmiştir (Humprey, 1998). Tüm bu saydığımız özelliklerden dolayı da, atılgan birey iletişim yeteneği yüksek bir birey olacağı için, çevresiyle uyum içinde yaşayabilir. Atılgan birey, sadece kendisinin değil, çevresinin de haklarını gözetken davranış sergiler. Araştırmalara göre, kişi kendini ne kadar çok ifade edebilirse, benlik saygısı o kadar artar, endişe ve depresyon gibi negatif durumları yenebilir ve daha empatik tavırlar sergileyebilir (Alberti and Emmons, 2002). Atılgan birey, yaptığı tüm hatalara ya da sahip olduğu olumsuz özelliklere rağmen benlik saygısını düşürmez, kabul eder ve en önemlisi kendini en doğal ve en samimi biçimde ifade edebilen bir birey olur (Deryaoğlu, 2014). Bu nedenle de, atılganlık ile özgüven arasında olumlu bir bağ olduğunu söyleyen Whirter ve Acar'ın (1988) fikrine katılmak yanlış olmayacaktır. Atılganlığın olumlu etkileri göz önünde bulundurulduğunda ilköğretim çağından itibaren çocuklara kazandırmamız gereken bir davranış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Atılganlık ile özgüven arasındaki ilişkiyi doğru orantı olarak tanımlamak çok da yanlış olmayacaktır, çünkü atılganlık ve özgüven arasındaki etkileşim tek taraflı değil karşılıklı bir etkileşimdir. Bu nedenle de, atılganlığın benlik saygısı ile pozitif bir ilişkide olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalara göre, atılganlık düzeyi kültürlere göre farklılıklar göstermektedir. Whirter ve Acar'ın (1998) yaptığı araştırmalara göre, atılganlık Türk toplumuna oldukça yabancıdır, çünkü Türk toplumunda, bir nevi Hegel'in köle-efendi diyalektiğindeki efendi mantığı gibi, ast-üst, büyük-küçük gibi otoriter tutum öne çıkmaktadır. Son zamanlarda bunu geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Üstün'e (1995) göre, toplumda kabul gören anlayışın erkeklerin üstünlüğü olduğu ve kadınların hizmet eden bir obje olarak görüldüğü toplumlarda kadınlardaki atılganlık düzeyi olumsuz yönde etkilenebilir.

1.3.1.Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, anne-babaların çocuğa uyguladıkları ebeveynlik tarzının, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı ile hangi yönlerde ilişkili olduğunu ortaya koymaktır. Benlik saygısı ve atılganlık bağımlı değişken, anne-baba tutumları ise bağımsız değişkendir. Aralarındaki ilişkiyi ortaya koyarken farklı değişkenler de göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki maddelerdeki araştırma soruları incelenmiştir.

1. Anne-Baba tutumları ile atılganlık arasındaki ilişki nedir?
2. Atılganlık düzeyleri ile benlik saygısı arasındaki ilişki nedir?
3. Anne-Baba tutumları ile Benlik Saygısı puanları arasındaki ilişki nedir?
4. Cinsiyete göre, anne-baba tutumları, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı puanları farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin kendilerine ait odalarının olup olmamasına göre, anne-baba tutumları, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı puanları farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre, anne-baba tutumları, atılganlık düzeyi ve benlik saygısı puanları farklılaşmakta mıdır?
7. Anne ve babanın eğitim durumlarına göre benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri nedir?

Bu çalışmada ebeveynlerin çocukları ile etkileşimlerinin ve davranış tarzlarının onları nasıl etkilediğini araştırdık. Özel okul velilerinin en çok hangi ebeveynlik stilini uyguladıklarını belirleyerek, çocuklarının benlik saygılarını ve atılganlık düzeylerini nasıl etkilediklerini fark etmesini sağlayacağını değerlendirdik. Çocukların aileleri ile geliştirdikleri iletişime katkı sağlarken, ebeveynlerin de ebeveynlik stilleri üzerine düşüncelerini ve doğru stili kullanması yönünde farkındalık oluşturacağına inanıyoruz.

1.3.2. Sayıtlar

1-Araştırmanın örneklemini oluşturan gruplar araştırmanın evrenini temsil edecek şekilde seçilmiştir.

2-Kullanılacak olan ölçme araçlarına öğrenciler amacına uygun samimi cevaplar vereceklerdi.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma kesitsel tiptedir. Araştırmanın modeli ise ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmamızdaki amaç iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimleri ya da değişim olup olmadığını gösterebilmek için bu modeli kullanmamız gerekmiştir. İlişkilerine bakılacak değişkenlerin ayrı ayrı sembolleştirilmesi ve bu sembolleştirmelerinde yorumlamaya açık olacak şekilde yapılması gerektiğinden, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu tarzda yapılan birçok araştırmada da aynı tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

2014-2015 yılında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de okula giden öğrenci sayısı 5.691.071’dir. 2013-2014 yılında, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü tarafından yapılan araştırmaya göre de, bunların 743.807’si İstanbul’da ortaokula giden öğrenci sayısını oluşturmaktadır.

Çalışmanın evrenini İstanbul ilinin Kadıköy ilçesinden bulunan özel okullarında öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. 2014-2015 eğitim öğretim yılının güz döneminde uygulanmıştır. Bu okullar arasından mali ve zaman kısıtı göz önünde bulundurularak bir ilköğretim okulu seçilmiş ve araştırma bu okulda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma seçilen okulun 5., 6., 7., ve 8. sınıflarında eğitim gören öğrencilerle yapılmıştır. Okulda toplam 114 öğrenci bulunmaktadır. 114 öğrenciden 105'ine uygulama yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde hasta, izinli, raporlu ya da başka bir nedenle okulda bulunmayan 9 öğrenci araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu sınıflarda öğrenim gören ve o gün okulda olan öğrencilerin tümü (n=105) araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Örneklemde yer alan, 10-15 yaş aralığında 44 kız (%41,9), 61 erkek (%58,1) olmak üzere 105 öğrencinin doldurduğu formlar geçerli sayılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 8'i 11 yaşında (%7,6), 35'i 11 yaşında (33,3), 9'u 12 yaşında (8,6), 16'sı 13 yaşında (15,3), 36'sı 14 yaşında (34,3) ve 1'i 15 yaşındadır (1,0). Böylece anketlerin geri dönüş oranı %100 olarak oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine ilişkin yüzde frekans dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Seviyelerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	Sınıf				Toplam
	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF	
Kız	18	5	8	13	44
Erkek	26	3	5	27	61
Toplam	44	8	13	40	105
Yüzde	41,9%	7,6%	12,4%	38,1%	%100

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı güz döneminde yapılmış ve araştırmanın veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış ve araştırmacı tarafından sınıflara girilerek grupta uygulama yapılmıştır. Ankette, benlik saygısı puanlarını belirlemek için “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, algılanan anne-baba tutumlarını saptamak amacıyla “Ana-Baba Tutum Ölçeği”, Atılganlık Düzeyi için ise “Rathus Atılganlık Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada etkisi olabileceği düşünülen ve araştırma grubunu tanımlamakta, kullanılacak bağımsız değişkenler araştırmacı

tarafından belirlenerek (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne- babanın sağ ya da ölü olduğu, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek, kendine ait odasının olup olmadığı) “Kişisel Bilgi Formunda yer almıştır. Uygulama sırası “Kişisel Bilgi Formu”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “Rathus Atılganlık Ölçeği” ve “Ana-Baba Tutum Envanteri” olarak yapılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.3.1. Anne-Baba Tutumu Ölçeği

Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiştir. Ölçme aracı Demokratik, Otoriter ve İlgisiz olarak belirlenen 3 ana baba tutumu boyutu için 40’ar madde olmak üzere toplam 120 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerinin hem ana hem de babanın tutumlarına uyacak şekilde spesifik olmasına dikkat edilmiştir. Güvenirliğini saptamak için ölçek 92 kişilik bir uzman gruba 15 gün ara ile 2 defa uygulanmış ve 2 ölçüm arasındaki korelasyonlar bulunmuştur. Bu tutumları betimleyen her bir 40 maddelik ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği saptanmıştır. Uygulamada, maddelere verilecek yanıtların 5 basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenmesi istenmiştir. Envanterdeki her madde için cevaplar 1’den 5’e kadar derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), Çok az uygun (2), Kısmen uygun (3), Oldukça uygun (4), Tamamen uygun (5) şıklarından birini işaretlemesine göre puan almaktadır. Deneklerden her maddeyi okuyup, ana ve babaları için en uygun ifadenin(cevabın) yanına işaret koymaları istenmiştir. Hesaplamalar, 1’den 5’e kadar derecelenmiş bu puanlar üzerinde yapılmıştır.

2.3.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Rosenberg (1963) tarafından geliştirilmiş olan ve 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği bulunmaktadır. Benlik saygısı ölçeği 10 maddeden oluşan 4 dereceli Likert tipi bir ölçektir (1: hiç katılmıyorum, 2:katılmıyorum, 3: katılıyorum, 4: tamamen katılıyorum) ve sorulardan beşi ters kodlanmıştır.

Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin test tekrar test güvenilirliği 0.89 bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek yüksek puanlar düşük benlik saygısını ifade etmektedir.

Çuhadaroğlu (1986) psikiyatrik görüşmeleri geçerlilik için ölçüt olarak kullanmış ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasındaki korelasyon katsayısı 0.71 olarak bulunmuştur. Ölçek üzerinde yürütölen çalışmalar ölçeğin geçerliliğine ilişkin kanıtların yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

2.3.3. Rathus Atılganlık Ölçeği

Kişiler arası ilişkilerde atılganlığın ölçölmesi amacıyla Rathus Atılganlık Ölçeği (RAE) kullanılmıştır (Rathus Assertiveness Schedule, Rathus,1973). Bu envanter farklı költürlere uygulanması, kısa oluşu, ve değerlendirmesinin kolay oluşu gibi avantajlar taşımaktadır. Voltan (1980) tarafından Türkçe'ye uyarlandı. RAE 30 maddeden oluşmaktadır. Olumlu ve olumsuz ifadeler bulunmaktadır. Bunların puanlanması da farklıdır. Olumlu ifadelerin toplamı ile olumsuz ifadelerin toplamını toplayacağız. Çekingenliğe doğru uzanan uç 30 puan, atılganlığa uzanan uç puan ise 180'dir. Voltan tarafından yapılan araştırmada, Hacettepe Üniversitesi Çocuk gelişimi ve Eğitimi Bölümü öğrencilerinden 37 kişiye envanter 15 gün aralıklarla envanter verilerek güvenilirlik bulunmuştur. Testin tekrarı güvenilirliği $r=.92$ çıkmıştır. Ayrıca yine 2. Sınıf öğrencilerinin 41 tanesine verilen ilk envanter puanlarından iki yarım metoduyla elde edilen $r:.60$ 'dır. 36 öğrencinin son envanter puanlarından tekler-çiftler metoduyla elde edilen güvenilirlikse $r=.77$ 'dir.

Rathus atılganlık envanterinin geçerlik çalışmaları envanterin halihazır geçerliliğinin saptanması ve benzer ölçütler geçerliliğinin bulunması ile yapılmıştır. Rathus (1973), denekleri tanıyan kişilere de aynı envanteri vererek değerlendirmelerini istemiştir ve elde edilen geçerlik $r=.70$ 'dir. Ayrıca, Rathus tarafından yapılan madde analizinde envanterin 19 maddesinin kullanılarak, 30 maddede olduğu gibi kesin sonuçlar elde edilebileceği ortaya çıkmıştır (1973).

Ülkemizde geçerlik çalışması, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişim Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencilerinin yukarda sözü edilen madde analizinde geçerliği olan 19

maddede kendilerini değerlendirmeleri ile akademik danışmanlarının öğrencileri değerlendirmesi arasındaki korelasyon katsayısına bakılarak yapılmıştır. Yani öğrencilere Rathus atılganlık envanteri verilmiş 2, 3, 4, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30. maddelerde kendilerini değerlendirilmeleri istenmiştir ve akademik danışmanlara da aynı maddelere dayalı olarak öğrencileri ayrı ayrı değerlendirmeleri söylenmiştir. Çalışma 26 öğrenciyi kapsamıştır. Elde edilen geçerlik $r=70$ 'dir.

2.3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne-babanın sağ ya da ölü olduğu, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek, kendine ait odasının olup olmadığı gibi değişkenleri belirlemek üzere geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

2.4.1 Verilerin Toplanması

Etik kurul izni araştırmacının öğrenim gördüğü üniversitenin Etik Kurulundan elde edilmiştir. Araştırmanın uygulanma sürecinde sınıflar göz önünde bulundurularak sınıf sınıf anket formları uygulanmıştır. Örneklemedeki okulda 7 sınıf olarak yer alan sınıflara toplamda 4 ölçek 2 farklı günde yaptırılmıştır. Anketlerde veri güvenliği amacıyla sınıfta gözetim ile grup ve isimsiz uygulama tercih edilmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Rathus Atılganlık Düzeyi Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulamaları 2 ayrı günde yapılmıştır. Rathus Atılganlık Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği 1 günde, Anne-baba tutum ölçeği 2. Günde uygulanmıştır. Toplam uygulama süreleri ortalama 1 ders saati yani 40 dakika sürmüştür. Ancak “Anne-Baba Tutum Ölçeği”nin madde sayısı çok olduğu için uygulanma süresi olarak ortalama 60 dakika sürmüştür.

2.4.2. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen sonuçlar elektronik ortama aktarılmış ve SPSS 11.5 istatistik paket programından analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunlukları sınanmış ve duruma göre parametrik ve parametrik olmayan hipotez testleri kullanılmıştır. Araştırmada; t testi, Mann-Whitney-U, Kruskal Wallis, Korelasyon Modelleri olan; Pearson Momentler arpımı Korelasyon Tekniği, Tukey oklu Karşılaştırma Yöntemi ve Tek Yönlü Varyans Analizi yani (ANOVA) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0,05 alınmıştır.

BÖLÜM III BULGULAR

Bu bölümde sosyo-demografik değişkenlere ait bulgulara, ölçeklere ait genel bulgulara yer verilmiştir.

3.1. SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BULGULAR

Öğrencilerin kardeş sayısı ve kendilerine ait odalarının olup olmaması değişkenlerine ilişkin yüzde frekans dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun (%60) bir kardeşi olduğu bulunmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin Kardeş Sayısı ve Kendilerine Ait Odalarının Olup Olmaması Değişkenlerine İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

		N	%
Kardeş sayısı	0	19	20,2%
	1	56	59,6%
	2	14	14,9%
	3	2	2,1%
	5	3	3,2%
Kendine ait oda	Var	93	89,4%
	Yok	11	10,6%

Öğrencilerin %59,6’sının 1 kardeşi olduğu ve %89,4’ünün kendine ait odasının olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin anne ve babalarının hayatta ve birlikte olup olmaması değişkenlerine ilişkin yüzde frekans dağılımları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Hayatta ve Birlikte Olup Olmaması Değişkenlerine İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

		N	%
Anne	Hayatta	105	100,0%
	Ölü	0	0,0%
Baba	Hayatta	104	100,0%
	Ölü	0	0,0%
Anne-baba	Birlikte	91	87,5%
	Ayrı	13	12,5%

Öğrencilerin hem anne hem de babalarının tamamı (%100) hayattadır ve %12,5'inin anne ve babası ayrıdır.

Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarına ilişkin yüzde frekans dağılımları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Frekans Dağılımları

		N	%
Anne eğitim durumu	İlkokul	3	2,9%
	Ortaokul	5	4,9%
	Lise	29	28,2%
	Üniversite	66	64,1%
Baba eğitim durumu	İlkokul	1	1,0%
	Ortaokul	7	6,9%
	Lise	22	21,8%
	Üniversite	71	70,3%

Öğrencilerin annelerinin %64,1', üniversite mezunu, babalarının ise %70,3'ü üniversite mezunudur.

3.2. ÖLÇEKLERE DAİR GENEL BULGULAR

Öğrencilerden ölçülen atılganlık ölçek puanlarının ortalama istatistikleri Tablo 5’te gösterilmiştir. Atılganlık ölçek puanlarının ortalama 30-80 arası olması durumunda çekingenlik; 81-130 orta ve 131-180 atılgan olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin atılganlık ölçek puanlarının genel ortalaması ($\bar{x}=115,49$) olarak “orta” düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin genel eğilimin çekingenlik ve atılganlık arasında olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Atılganlık Ölçek Puanlarının Ortalama İstatistikleri

	Ortalama	Std. sapma	Düzye
Atılganlık Ölçek Puanı	115,49	18,75	Orta

Öğrencilerden ölçülen anne-baba tutum envanterine ilişkin ortalama istatistikleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Anne-Baba Tutum Envanterine İlişkin Ortalama İstatistikleri

	Ortalama	Std. sapma
Demokratik	81,17	22,33
Otoriter	29,77	19,05
İlgisiz	18,30	17,31

Demokratik ana-baba tutum puanlarının ortalaması ($\bar{x}=81,17$); otoriter tutumlar ($\bar{x}=29,77$) ve ilgisiz tutum ($\bar{x}=18,30$) olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğrencilerin ana-baba tutumlarının demokratik olduğu söylenebilir.

Öğrencilerden ölçülen Rosenberg Benlik Saygısı ölçek puanlarına ilişkin ortalama istatistikleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçek Puanları

	Ortalama	Std. sapma	Düzy
Benlik Saygısı	1,16	0,87	Yüksek
Kendilik Kavramının Sürekliliği	3,67	1,02	Düşük
İnsanlara Güven Duyma	1,72	0,77	Yüksek
Eleştiriye Duyarlılık	1,98	0,88	Yüksek
Depresif Duygulanım	2,53	1,59	Düşük
Hayalperestlik	2,48	1,08	Orta
Psikosomatik Belirtiler	3,60	2,18	Orta
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	1,74	0,70	Orta
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	1,34	0,48	Orta
Ana-Baba İlgisi	1,96	1,24	Yüksek
Babayla İlişki	1,79	1,00	Düşük
Psşik İzolasyon	1,46	0,50	Yüksek

3.3. ARAŞTIRMA SORULARINA DAİR BULGULAR

3.3.1. Atılganlık Düzeyleri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Atılganlık Düzeyleri ile Anne-Baba Tutumları Ölçek Puanları Arasındaki Pearson-Moment Korelasyon Sonuçları

	Atılganlık Ölçek Puanı
Demokratik	-0,013
Otoriter	-0,202(*)
İlgisiz	-0,126

*p<0,05

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile demokratik anne-baba tutumları arasında -0,013 olan negatif yönlü anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur(p>0.05).

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile otoriter anne-baba tutumları arasında -0,202 olan negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur(p<0.05). Bir başka deyişle, öğrencilerin atılganlık düzeyleri arttıkça otoriter anne-baba tutumları azalmaktadır veya öğrencilerin atılganlık düzeyleri azaldıkça otoriter anne-baba tutumları artmaktadır.

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile ilgisiz anne-baba tutumları arasında -0,126 olan negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur (p>0.05).

3.3.2. Atılganlık Düzeyleri ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile benlik saygısı ölçek puanları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Atılganlık Düzeyleri ile Benlik Saygısı Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon

	Atılganlık Ölçek Puanı
Benlik Saygısı	-0,131
Kendilik Kavramının Sürekliliği	0,071
İnsanlara Güven Duyma	-0,016
Eleştiriye Duyarlılık	-0,040
Depresif Duygulanım	-0,121
Hayalperestlik	-0,029
Psikosomatik Belirtiler	-0,164

Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	-0,064
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	-0,085
Ana-Baba İlgisi	-0,261(*)
Babayla İlişki	-0,092
Psşik İzolasyon	-0,304(*)

*p<0.05

Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile benlik saygısı alt ölçek puanları arasında genel olarak negatif yönlü manidar olmayan fakat sifira çok yakın ilişkiler gözlenmiştir. Ancak, öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile anne-baba ilgisi arasında -0.261 ve psşik izolasyon alt ölçek puanları arasında -0.304 olan negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı birer ilişki bulunmuştur(p<0.05). Bir başka deyişle öğrencilerin psşik izolasyon düzeyleri arttıkça atılganlık düzeyleri azalmaktadır. Öğrencilerin anne-baba ilgisi arttıkça atılganlık düzeyleri de artmaktadır.

3.3.3. Anne-Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

Öğrencilerin anne-baba tutumları ile benlik saygısı ölçek puanları arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Anne-Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon

	Demokratik	Otoriter	İlgisiz
Benlik Saygısı	0,155	0,000	0,062
Kendilik Kavramının Sürekliliği	-0,092	-0,079	-0,063
İnsanlara Güven Duyma	0,018	0,009	-0,034
Eleştiriye Duyarlılık	-0,040	-0,013	-0,015
Depresif Duygulanım	0,004	-0,073	-0,064
Hayalperestlik	-0,118	0,356(**)	0,276(*)

Psikosomatik Belirtiler	-0,025	0,157	0,121
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	-0,114	-0,017	-0,058
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	0,086	0,092	-0,070
Ana-Baba İlgisi	-0,181	0,326(**)	0,263(*)
Babayla İlişki	-0,009	0,175	0,152
Psşik İzolasyon	0,136	-0,070	0,062

*p<0.05 **p<0.01

Korelasyon katsayılarına göre anlamlı bulunan ölçek puanları şu şekildedir. Öğrencilerin hayalperestlik düzeyleri ile otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0.05). Bir başka deyişle, öğrencilerin hayalperestlikleri arttıkça otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları da artmaktadır. Öğrencilerin anne-baba ilgisi azaldıkça otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları artmaktadır.

3.3.4. Cinsiyetin Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: Cinsiyete Göre Atılganlık Düzeyleri

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	T	P
Atılganlık Ölçek Puanı	Kız	44	117,20	20,76	0,796	0,428
	Erkek	61	114,25	17,23		

Kız öğrencilerin atılganlık düzeyleri erkek öğrencilere göre nispeten daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Cinsiyete Göre Anne-Baba Tutumları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. sapma	t	P
Demokratik	Kız	43	79,53	22,76	-0,625	0,533
	Erkek	60	82,33	22,13		
Otoriter	Kız	43	29,51	18,82	-0,115	0,909
	Erkek	60	29,95	19,37		
İlgisiz	Kız	40	17,85	14,08	-0,213	0,832
	Erkek	57	18,61	19,38		

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları nispeten daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13: Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. sapma	t	P
Benlik Saygısı	Kız	44	1,20	0,75	0,374	0,709

	Erkek	60	1,13	0,95		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	Kız	42	3,60	0,91	-0,646	0,520
	Erkek	59	3,73	1,10		
İnsanlara Güven Duyma	Kız	42	1,76	0,88	0,446	0,657
	Erkek	55	1,69	0,69		
Eleştiriye Duyarlılık	Kız	35	1,83	0,89	-1,297	0,198
	Erkek	51	2,08	0,87		
Depresif Duygulanım	Kız	40	2,65	1,67	0,650	0,517
	Erkek	51	2,43	1,53		
Hayalperestlik	Kız	34	2,41	1,10	-0,493	0,624
	Erkek	43	2,53	1,08		
Psikosomatik Belirtiler	Kız	40	3,90	2,10	1,169	0,245
	Erkek	50	3,36	2,24		
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Kız	34	1,82	0,76	0,904	0,369
	Erkek	40	1,68	0,66		
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	Kız	24	1,46	0,51	1,514	0,135
	Erkek	37	1,27	0,45		
Ana-Baba İlgisi	Kız	33	2,15	1,12	1,195	0,236
	Erkek	41	1,80	1,33		
Babayla İlişki	Kız	25	1,80	1,12	0,070	0,945
	Erkek	46	1,78	0,94		
Psişik İzolasyon	Kız	26	1,38	0,50	-1,105	0,274
	Erkek	28	1,54	0,51		

Sonuçlara göre öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

3.3.5. Kendine Ait Odaya Sahip Olmanın Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi

Öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann-Whitney-U testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Atılganlık Düzeyleri.

	Kendine ait oda	N	Ortalama	Std. sapma	U	P
Atılganlık Ölçek Puanı	Var	93	115,31	19,39	474,500	0,696
	Yok	11	116,73	13,99		

Odası olmayan öğrencilerin atılganlık düzeyleri odası olan öğrencilere göre nispeten daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksel olarak öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney u testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Anne-Baba Tutumları.

	Kendine ait oda	N	Ortalama	Std. sapma	U	P
Demokratik	Var	93	81,44	22,69	411,500	0,551
	Yok	10	78,60	19,45		
Otoriter	Var	93	28,42	18,42	277,500	0,037*
	Yok	10	42,30	21,24		
İlgisiz	Var	87	17,71	17,16	344,000	0,279

	Yok	10	23,40	18,73		
--	-----	----	-------	-------	--	--

*p<0.05

Kendisine ait bir odası olan ve olmayan öğrencilerin demokratik ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır(p>0.05). Ancak, kendisine ait bir odası olan öğrencilerin otoriter anne-baba tutumları ile odası olmayan öğrencilerin otoriter anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(p<0.05)

Öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre benlik saygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Kendine Ait Odası Olup Olmamasına Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları

	Kendine ait oda	N	Ortalama	Std. sapma	U	P
Benlik Saygısı	Var	92	1,22	0,88	282,500	0,016*
	Yok	11	0,70	0,67		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	Var	90	3,69	1,05	405,000	0,580
	Yok	10	3,60	0,84		
İnsanlara Güven Duyma	Var	88	1,76	0,77	262,500	0,070
	Yok	9	1,33	0,71		
Eleştiriye Duyarlılık	Var	74	2,04	0,87	305,000	0,153
	Yok	11	1,64	0,92		
Depresif Duygulanım	Var	83	2,55	1,61	304,000	0,685
	Yok	8	2,25	1,39		
Hayalperestlik	Var	67	2,52	1,08	270,500	0,606
	Yok	9	2,33	1,12		
Psikosomatik Belirtiler	Var	80	3,69	2,22	323,000	0,317
	Yok	10	2,90	1,79		
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Var	65	1,74	0,71	279,500	0,815
	Yok	9	1,78	0,67		

Tartışmalara Katılabilme Derecesi	Var	53	1,34	0,48	169,000	0,646
	Yok	7	1,43	0,53		
Ana-Baba İlgisi	Var	66	1,98	1,26	235,000	0,584
	Yok	8	1,75	1,16		
Babayla İlişki	Var	63	1,81	1,01	211,500	0,848
	Yok	7	1,71	0,95		
Psişik İzolasyon	Var	50	1,50	0,51	50,000	0,056
	Yok	4	1,00	0,00		

*p<0.05

Sonuçlara göre öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre benlik saygısı ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(p<0.05). Ancak, öğrencilerin kendine ait odası olup olmamasına göre kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır(p>0.05).

3.3.6 Sınıf Seviyelerinin Atılganlık, Anne-Baba Tutumları ve Benlik Saygısıyla İlişkisi

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Sınıf Seviyelerine Göre Atılganlık Düzeyleri

	N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	P	
Atılganlık Ölçek Puanı	5.sınıf	44	115,89	17,88	2,344	0,504
	6.sınıf	8	118,00	18,75		
	7.sınıf	13	121,62	26,08		
	8.sınıf	40	112,55	17,03		

7.sınıf öğrencilerin atılganlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksel olarak öğrencilerin sınıf seviyelerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18: Sınıf Seviyelerine Göre Anne-Baba Tutumları

		N	Ortalama	Std. sapma	χ^2	P
Demokratik	5.sınıf	43	84,53	17,88	1,752	0,625
	6.sınıf	8	76,50	31,43		
	7.sınıf	12	74,42	23,00		
	8.sınıf	40	80,50	24,53		
Otoriter	5.sınıf	43	30,53	16,74	2,479	0,479
	6.sınıf	8	29,38	21,04		
	7.sınıf	12	24,50	22,01		
	8.sınıf	40	30,60	20,53		
İlgisiz	5.sınıf	40	18,10	15,92	0,447	0,930
	6.sınıf	8	17,13	8,68		
	7.sınıf	11	19,27	16,64		
	8.sınıf	38	18,47	20,51		

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre benlik saygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19: Sınıf Seviyelerine Göre Benlik Saygısı Alt Ölçek Puanları

		N	Ortalama	Std. sapma	χ^2	P
Benlik Saygısı	5.sınıf	44	1,25	0,94	1,954	0,582
	6.sınıf	8	0,82	0,43		
	7.sınıf	13	0,92	0,61		
	8.sınıf	39	1,20	0,92		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	5.sınıf	41	3,71	1,03	0,636	0,888
	6.sınıf	8	3,88	0,83		
	7.sınıf	13	3,77	0,60		
	8.sınıf	39	3,56	1,17		
İnsanlara Güven Duyma	5.sınıf	42	1,79	0,81	3,760	0,289
	6.sınıf	7	1,43	0,79		
	7.sınıf	12	1,42	0,51		
	8.sınıf	36	1,81	0,79		
Eleştiriye Duyarlılık	5.sınıf	36	2,00	0,89	3,385	0,336
	6.sınıf	7	1,71	0,95		
	7.sınıf	10	1,60	0,84		
	8.sınıf	33	2,12	0,86		
Depresif Duygulanım	5.sınıf	38	2,84	1,79	6,690	0,082
	6.sınıf	7	1,43	0,53		
	7.sınıf	11	1,91	1,22		
	8.sınıf	35	2,60	1,48		
Hayalperestlik	5.sınıf	32	2,59	1,10	0,705	0,872
	6.sınıf	6	2,50	0,84		
	7.sınıf	10	2,40	1,26		
	8.sınıf	29	2,38	1,08		
Psikosomatik Belirtiler	5.sınıf	40	3,50	2,14	2,224	0,527
	6.sınıf	5	2,80	2,17		
	7.sınıf	11	3,09	1,81		
	8.sınıf	34	4,00	2,35		
	5.sınıf	31	1,81	0,75	2,081	0,556

Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	6.sınıf	6	2,00	0,63		
	7.sınıf	11	1,73	0,65		
	8.sınıf	26	1,62	0,70		
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	5.sınıf	24	1,42	0,50	2,709	0,439
	6.sınıf	6	1,17	0,41		
	7.sınıf	7	1,14	0,38		
	8.sınıf	24	1,38	0,49		
Ana-Baba İlgisi	5.sınıf	32	1,94	1,08	1,625	0,654
	6.sınıf	5	1,80	1,79		
	7.sınıf	10	1,60	0,84		
	8.sınıf	27	2,15	1,46		
Babayla İlişki	5.sınıf	30	1,90	1,06	0,574	0,902
	6.sınıf	7	1,71	0,95		
	7.sınıf	7	1,57	0,79		
	8.sınıf	27	1,74	1,02		
Psişik İzolasyon	5.sınıf	28	1,43	0,50	1,968	0,579
	6.sınıf	1	2,00	.		
	7.sınıf	6	1,33	0,52		
	8.sınıf	19	1,53	0,51		

Sonuçlara göre öğrencilerin sınıf seviyelerine göre benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

3.3.7. Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Atılganlık Düzeyleri

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare değeri	P
Atılganlık Ölçek Puanı	İlkokul	3	107,00	11,36	1,474	0,688
	Ortaokul	5	112,00	28,94		
	Lise	29	115,86	18,33		
	Üniversite	66	115,29	18,32		

Annesinin eğitim durumu lise olan öğrencilerin atılganlık düzeyleri nispeten daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksek olarak öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Anne-Baba Tutumları.

		N	Ortalama	Std. sapma	Ki-kare değeri	P
Demokratik	İlkokul	3	90,67	33,47	4,583	0,205
	Ortaokul	5	62,00	23,79		
	Lise	29	82,79	19,75		
	Üniversite	64	81,17	22,70		
Otoriter	İlkokul	3	47,67	52,94	6,767	0,080
	Ortaokul	5	13,20	4,66		
	Lise	29	32,41	16,84		
	Üniversite	64	29,36	18,05		
İlgisiz	İlkokul	2	52,50	65,76	0,407	0,939
	Ortaokul	5	13,60	5,27		

	Lise	28	16,32	12,29		
	Üniversite	60	18,80	17,21		

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre benlik saygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22: Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı

		N	Ortalama	Std. sapma	Ki-kare değeri	P
Benlik Saygısı	İlkokul	3	2,53	1,13	6,676	0,083
	Ortaokul	5	1,03	0,68		
	Lise	29	0,99	0,83		
	Üniversite	65	1,21	0,85		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	İlkokul	3	2,67	1,15	3,164	0,367
	Ortaokul	5	4,00	0,71		
	Lise	29	3,72	1,16		
	Üniversite	62	3,68	0,97		
İnsanlara Güven Duyma	İlkokul	3	1,33	0,58	3,005	0,391
	Ortaokul	5	2,00	0,00		
	Lise	28	1,61	0,69		
	Üniversite	59	1,78	0,85		
Eleştiriye Duyarlılık	İlkokul	3	2,67	0,58	2,849	0,415
	Ortaokul	4	2,00	0,82		
	Lise	22	2,14	0,94		
	Üniversite	55	1,91	0,87		
Depresif Duygulanım	İlkokul	3	3,33	0,58	2,103	0,551
	Ortaokul	4	2,75	2,36		

	Lise	25	2,52	1,42		
	Üniversite	58	2,50	1,66		
Hayalperestlik	İlkokul	2	2,50	0,71	0,866	0,834
	Ortaokul	4	2,00	1,15		
	Lise	20	2,50	1,19		
	Üniversite	50	2,54	1,05		
Psikosomatik Belirtiler	İlkokul	3	3,67	2,52	1,984	0,576
	Ortaokul	4	3,75	1,71		
	Lise	26	4,15	2,39		
	Üniversite	55	3,40	2,10		
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	İlkokul	2	2,00	1,41	1,729	0,630
	Ortaokul	5	1,80	0,84		
	Lise	22	1,59	0,67		
	Üniversite	44	1,82	0,69		
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	İlkokul	0	.	.	2,437	0,296
	Ortaokul	1	2,00	.		
	Lise	22	1,41	0,50		
	Üniversite	36	1,31	0,47		
Ana-Baba İlgisi	İlkokul	3	3,67	2,52	2,842	0,417
	Ortaokul	5	2,20	1,10		
	Lise	21	2,05	1,43		
	Üniversite	44	1,80	1,00		
Babayla İlişki	İlkokul	2	3,00	1,41	4,375	0,224
	Ortaokul	4	1,50	1,00		
	Lise	19	1,53	0,77		
	Üniversite	45	1,87	1,06		
Psişik İzolasyon	İlkokul	2	2,00	0,00	2,464	0,482
	Ortaokul	3	1,33	0,58		
	Lise	15	1,47	0,52		
	Üniversite	33	1,45	0,51		

Sonuçlara göre öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psikik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$)

Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Atılganlık Düzeyleri

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare	P
Atılganlık Ölçek Puanı	İlkokul	1	88,00	.	3,820	0,282
	Ortaokul	7	108,14	13,57		
	Lise	22	117,45	21,47		
	Üniversite	71	115,59	17,88		

İstatistiksek olarak öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$).

Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Anne-Baba Tutumları

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare	P
Demokratik	İlkokul	1	59,00	.	1,845	0,605
	Ortaokul	7	79,86	17,99		
	Lise	22	79,36	22,90		
	Üniversite	69	81,55	23,07		
Otoriter	İlkokul	1	8,00	.	2,145	0,543
	Ortaokul	7	30,00	20,77		

	Lise	22	32,09	24,07		
	Üniversite	69	29,94	17,62		
İlgisiz	İlkokul	1	15,00	.	0,133	0,988
	Ortaokul	7	18,43	14,98		
	Lise	20	21,45	23,41		
	Üniversite	65	18,08	15,92		

Sonuçlara göre öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre demokratik, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre benlik saygısı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis Testi ile test edilmiş ve sonuçları Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25: Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı

		N	Ortalama	Std. Sapma	Ki-kare	P
Benlik Saygısı	İlkokul	1	0,75	.	0,854	0,836
	Ortaokul	7	1,01	0,70		
	Lise	22	1,33	1,00		
	Üniversite	70	1,16	0,86		
Kendilik Kavramının Sürekliliği	İlkokul	1	4,00	.	0,949	0,814
	Ortaokul	7	3,86	1,07		
	Lise	21	3,48	1,12		
	Üniversite	68	3,71	1,02		
İnsanlara Güven Duyma	İlkokul	1	2,00	.	1,449	0,694
	Ortaokul	7	1,57	0,53		
	Lise	22	1,59	0,73		
	Üniversite	63	1,79	0,83		
Eleştiriye Duyarlılık	İlkokul	1	2,00	.	0,619	0,892

	Ortaokul	6	1,83	0,98		
	Lise	16	2,13	0,81		
	Üniversite	59	1,97	0,91		
Depresif Duygulanım	İlkokul	1	1,00	.	4,575	0,206
	Ortaokul	6	3,50	1,87		
	Lise	21	2,10	1,18		
	Üniversite	60	2,58	1,62		
Hayalperestlik	İlkokul	1	1,00	.	3,994	0,262
	Ortaokul	6	2,00	1,26		
	Lise	13	2,46	1,13		
	Üniversite	54	2,63	1,03		
Psikosomatik Belirtiler	İlkokul	1	3,00	.	1,285	0,733
	Ortaokul	6	2,83	1,94		
	Lise	21	3,62	2,36		
	Üniversite	58	3,83	2,17		
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme	İlkokul	1	1,00	.	1,939	0,585
	Ortaokul	5	1,80	0,84		
	Lise	17	1,65	0,70		
	Üniversite	50	1,80	0,70		
Tartışmalara Katılabilme Derecesi	İlkokul	0	.	.	0,075	0,963
	Ortaokul	5	1,40	0,55		
	Lise	11	1,36	0,50		
	Üniversite	41	1,34	0,48		
Ana-Baba İlgisi	İlkokul	1	3,00	.	3,974	0,264
	Ortaokul	6	1,33	0,82		
	Lise	15	2,27	1,53		
	Üniversite	50	1,90	1,16		
Babayla İlişki	İlkokul	1	1,00	.	6,003	0,111
	Ortaokul	5	1,80	1,10		
	Lise	14	1,36	0,84		
	Üniversite	48	1,96	1,03		

Psişik İzolasyon	İlkokul	0	.	.	0,638	0,727
	Ortaokul	4	1,50	0,58		
	Lise	11	1,36	0,50		
	Üniversite	38	1,50	0,51		

Sonuçlara göre öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu çalışmadaki öğrencilerin genel benlik saygısı düzeyleri yüksek seviyede çıkmıştır. Ancak, öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısına baktığımızda, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psikik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bir diğer araştırma sonuçlarına göre de, benlik saygısı ile cinsiyet arasında anlamlı düzeyde bir farka rastalanmamıştır (Çuhadaroğlu,1986; Güngör, 1989; İnanç, 1997; Eşer, 2005; Yenidünya, 2005). Aydoğan'ın (2010) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile yaptığı çalışmada, cinsiyetin benlik saygısında etkili olmadığını saptamıştır. Bu çalışmadaki sonuçlarda literatür ile paralellik göstermektedir ve cinsiyet ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bunun sebebi anne-baba tutumları ile cinsiyet arasında bir fark bulunamamasıyla da ilgilidir. Anne-baba tutumlarından otoriter olan cinsiyete göre değişiklik gösterseydi, benlik saygısı da farklılık gösterebilirdi.

Ancak aksini gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Bal (2006), 300 öğrenci ile yaptıkları çalışmada erkeklerin benlik algısını kızların benlik algısından yüksek bulmuştur. Gökalan (2000) yaptığı çalışmada, kızların benlik saygısını erkeklerin benlik saygısından yüksek bulmuştur. Hatipoğlu (1996) da aynı şekilde, erkeklerin benlik saygısını kızlarınkinden yüksek bulmuştur. Erikçi (2005), farklı okullarda 9-15 yaş aralığındaki 134 çocuk ile yaptığı çalışmasında anne-baba yoksunluğu olan kızların benlik saygısını erkeklerinkinden yüksek bulmuştur. Araştırma sonuçlarındaki değişikliğin, toplumdaki farklılıklardan yani çevre faktöründen ya da çocuğa uygulanan yani çocuğun algıladığı aile tutumundan kaynaklandığı söylenebilir. Toplumumuzda birçok toplumda olduğu gibi erkek egemen bir işleyiş görülmektedir ve bu işleyiş içindeki aile yapıları düşünüldüğünde çocukla ilgilenen ve ona temel bakım sağlayan kişinin anne olduğu görülmektedir. Babalar genel olarak bu sisteme uzun soluklu ilgi ile

dahil olmazlar, onların görevi toplumumuzda çocuk bakan değil eve ekmek getiren kişi olarak görülmektedir. Baba figürü ailede otoriteyi temsil eder. Otoriter bir tavır ile çocuk yetiştiren babalarımız, tıpkı kendi babalarından da gördükleri gibi, sağlıklı bir iletişim kuramazlar. Babanın çocuk yetiştirmekten sorumlu görülmediği toplumumuzda, babanın eğitim durumunun da benlik saygısını etkilediğini söyleyemeyiz. Hatipoğlu (1996)'nın yaptığı araştırmaya göre, ergenlerin çocukluklarında algıladıkları anne-baba tutumları ile benlik saygıları arasında pozitif yönde anlamlı vardır.

Bu araştırmada kullanılan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarına göre, ortalama benlik saygısı alt ölçek ve anne-baba ilgisi alt ölçek puanları yüksek düzeyde çıkmıştır ve anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasında negatif yönlü anlamlı olmayan ama sifıra yakın ilişkiler gözlemlenmiştir. Öğrencilerin hayalperestlik düzeyleri ile otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani, öğrencilerin algıladıkları otoriter ya da ilgisiz anne-baba tutumu arttıkça, öğrencilerin hayalperestlikleri de artmaktadır. Bunun sebebi anne-babanın katı tutumu arttıkça öğrencilerin kendine yönelmesi, bunu psikik izolasyon puanlarının artışından da anlayabiliyoruz. Böylelikle otoriter ve ilgisiz tavırlar arttıkça ergenlerin çevreye yönelmek yerine içine kapanarak hayal dünyasına yöneldikleri söylenebilir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan başka bir araştırmada ise, benlik saygısının annenin eğitim düzeyi değil babanın eğitim düzeyi tarafından belirlendiği ve babaların eğitim seviyesi arttıkça ergenlerin benlik saygısının da değiştiğine dair bulgulara rastlanmıştır (Gökçakan, vd., 2001). Bu araştırmanın sonuçlarına göre ise, öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psikik izolasyon ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Benlik saygısı ile sınıf düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren birçok araştırma yapılmıştır. 2011 yılında Kılınç tarafından yapılan bir araştırmada, ortaokul

öğrencilerinde sınıf düzeyi yükseldikçe benlik saygısının arttığı gözlemlenmiştir. Erikçi (2005) ise, sınıf düzeyi arttıkça benlik saygısının azaldığını saptamıştır. Bu araştırmada ise, sınıf seviyeleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Gökalan (2000), yaptığı araştırmada atılganlık ile benlik saygısı arasında önemli bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bal'ın (2000) çalışmasında, benlik ile atılganlık arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulgulanmıştır. Dinçer'de (2008) yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik saygıları ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Pheleps ve Austin'e (1997) göre, atılganlığı yüksek olan bireylerin benlik saygısı yüksek; atılganlığı az olanların ise benlik saygısı düşük bulunmuştur. Kılınç ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada da, benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. Çalışmamızda, öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile benlik alt ölçek puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı olmayan ama sifıra yakın ilişkiler gözlemlenmiştir. Ancak atılganlık düzeyi ile alt ölçek olan psikik izolasyon arasında anlamlı birer ilişki bulunmuştur. Yani öğrencilerin izolasyon seviyeleri arttıkça atılganlıklarının azaldığı gözlemlenmiştir. Aile ve arkadaşlarla vakit geçirmek yerine kişi kendi içine yönelir ve yalnızlaşır.

Atılganlık ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda, cinsiyetin atılganlık üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Özen, 2001). Hollonworth ve Wall'un 1977 yılında yaptıkları çalışmada kadınların erkeklerden daha farklı şekilde atılganlık sorunları olduğunu belirlenmiş ve buna bağlı olarak da atılganlığın cinsiyete göre değiştiği gözlemlenmiştir. kadınların erkeklerden daha farklı atılganlık problemleri olduğunu saptamış, bu nedenle atılganlığın cinsiyete göre değiştiğini söylemişlerdir. Bozkurt'un (1989) araştırmasında ise erkekler kadınlardan daha atılgan çıkmıştır. Arı'nın (1989) yaptığı araştırmada da kızların erkeklere göre daha az atılgan oldukları saptanmıştır. Bunlar ile paralellik göstermeyen araştırmalar da vardır. Aydın (1991), öğrencilerin cinsiyetinin atılganlık üzerinde bir etkisi olmadığını bulgulanmıştır. Toraman da (2009), 12 yaşında 285 çocuk ile yaptığı araştırmada, cinsiyetin atılganlığı etkileyen bir değişken olmadığını saptamıştır. Bizim çalışmamızda, cinsiyetlerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem için test edilmiştir. Kız öğrencilerin atılganlık düzeyleri erkek öğrencilere göre nispeten daha yüksek bulunmuştur. Ancak, istatistiksel

olarak öğrencilerin cinsiyetlerine göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Atılganlığın sınıf düzeyine göre değiştiğini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Tan'ın (2006) yaptığı çalışmada, sınıf düzeyleri yükseldikçe atılganlık düzeylerinin azaldığını saptamıştır. Bizim araştırmamızda da, 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak öğrencilerin sınıf seviyelerine ile atılganlık seviyeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tan (2006), yaptığı araştırmada, anne ve babanın eğitim seviyeleri yükseldikçe atılganlık düzeylerinin de yükseldiğini saptamıştır. Kapıkıran 1993 yılında yaptığı çalışmada, anne eğitim düzeyi ile atılganlık seviyesi arasında anlamlı bir ilişki belirlemiştir ve annesi ilkokul mezunu olan kişilerin atılganlık düzeyi düşük iken, annesi lise mezunu olan kişilerin atılganlığının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre atılganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ama literatür ile paralel olarak annesi lise mezunu olanların atılganlık düzeyi nispeten daha yüksek bulunmuştur.

Toplam 215 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapılan araştırmalarda, Anne-babanın çocuk yetiştirme tarzının çocuğun gösterdiği davranışları etkileyen önemli bir neden olduğu ve otoriter yetiştirme tarzına maruz kalan çocukların atılganlık düzeyinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Erdoğan, 2011).

Öğün (2000), 8. Sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik saygıları ve atılganlıkları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur ve farklı anne-baba tutumuna sahip çocuklarda farklı benlik saygısı düzeyi olduğunu saptamıştır. Çalışmamız da literatür ile paralellik göstermektedir. Öğrencilerin atılganlık düzeyleri ile otoriter anne- baba tutumları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle, öğrencilerin atılganlık düzeyleri arttıkça otoriter anne-baba tutumları azalmaktadır yani öğrencilerin atılganlık düzeyleri azaldıkça otoriter anne-baba tutumları artmaktadır. Bu sonuç literatürle benzerlik göstermektedir.

4.1. SINIRLIKLAR

1-Araştırma 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki bir özel okulda okuyan 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2-Araştırma ilgili okullardaki araştırmaya katılan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini ölçmek için kullanılacak olan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Atılganlık düzeylerini ölçmek için kullanılacak Rathus Atılganlık Ölçeği ve Anne-Baba Tutumlarını belirlemek için kullanılacak olan Anne-Baba Tutum Ölçeği sonuçları ve araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formuna verilen cevaplar ile sınırlıdır.

4.2. ÖNERİLER

Bu konunun hem nitel hem de nicel yöntemlerle daha kapsamlı olarak ele alınması için yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak araştırmalara ebeveynlerin ergenin gelişimi üzerindeki etkisi dikkate alındığında ve araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

1. Ergenlerin benlik saygılarını pozitif ya da negatif yönde etkileyen durumları inceleyen daha geniş bir deneysel araştırmaların yapılması önerilebilir.
2. Benlik Saygısının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayabilecek başka bağımsız değişkenlerin, örneğin; kişilik özelliklerinin (içer dışa dönük olma, vb.), anne-baba tutumlarının , atılganlık düzeyinin, vb. benlik saygısını yordamaya katkılarının ne düzeyde olacağı değerlendirilebilir.
3. Benlik saygısı düzeylerinin sağlanan olumlu sosyal destek ve destekleyici tavırlarla gelişebileceği düşünüldüğünde, benlik saygısı düşük öğrenciler üzerinde grupta danışma ve rehberlik etkinlik ve oturumlarının düzenlenmesi önerilebilir.
4. İlköğretim ikinci kademe 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda görev yapan branş öğretmenlerinin, öğrencilerin olumlu yönlerini takdir etme gibi yöntemleri kullanarak onların benlik saygısı düzeylerinin geliştirilmesine katkıda

bulunmaları tavsiye edilebilir.

5. Anne ve babaların ergenler ile iletişimini arttıracak ‘Aile İçi İletişim’ seminerlerinin sayısı arttırılabilir. Bu seminerler ile ergenlik dönemine giren çocuğun, değişik davranış şekilleri benimseyeceği ve geliştireceği, arkadaş grubundan etkileneceği ve çocuğun anne-babasına ilişkin görüşlerinin değişebileceği düşünülerek, ebeveynlerin bu dönemin değişimlerine hazırlıklı olmaları sağlanabilir.
6. Çocuğa temel bakım sağlayan kişi olan annenin sosyal hayatın içerisinde aktif bir şekilde katılımını sağlayacak, anne eğitimleri düzenlenebilir.
7. Annelere çalışmalarını için çeşitli imkanlar sağlanabilir. Annelerin çalışma saatlerinde esneklikler sağlanarak çocuğu için de zaman ayırabilmelerine olanak sağlanabilir ve çalışan anneye gerekli sosyal destek verilebilir.
8. Daha geniş ve farklı örneklem gruplarıyla çalışmalar yapılabilir. Anne-babaların benlik saygısı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için ayrı ayrı annenin ve babanın ergen benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenebileceği; annenin çalışma durumunun ergen benlik saygısına etkisinin incelenebileceği ve ergenlerin algıladığı ebeveynlik tutumları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenebileceği çalışmalar yapılabilir.
9. Ayrıca anne-babalara çocuk yetiştirme tarzları ile ilgili uygulamalı eğitimler verilebilir ve bu eğitimler sonucunda benlik saygısının gelişimini anlayabilmek için deneysel çalışma sayısı arttırılabilir.

SONUÇ

Yapılan anketlerin sonucunda, anne-baba ilgisinin düzeyi arttıkça benlik saygısının ve atılganlık düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin atılganlık düzeyi arttıkça otoriter anne-baba tutumları azaldığı sonucuna ulaşılmış yani otoriter anne-baba tutumları sergileyen ailelerde büyüyen çocukların atılganlık düzeylerinin azaldığı sonucu elde edilmiştir. Öğrencilerin benlik saygısı alt ölçek puanlarından olan psişik izolasyon arttıkça atılganlık düzeylerinin azaldığı gözlemlenmiştir. Öğrencilere gösterilen otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumları arttıkça hayalperestliklerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin anne- baba ilgisi azaldıkça, ailelerin gösterdiği otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarının arttığı gözlemlenmiştir.

Kız öğrencilerin atılganlık düzeyleri erkek öğrencilere göre nispeten yüksek çıkmıştır. Cinsiyete göre benlik saygısı düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır, yani cinsiyete göre benlik düzeyi değişmemektedir. Kendisine ait odası olmayan gençlerin atılganlık düzeyleri, odası olan öğrencilere göre nispeten daha yüksek bulunmuştur. Kendisine ait odası olan öğrencilerde otoriter anne-baba tutumu nispeten daha yüksek çıkmıştır. Araştırma grubu olan 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyleri arasında, 7. sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sınıf seviyesi ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Annesinin eğitim durumu lise olan öğrencilerin atılganlık düzeyleri diğer öğrencilere nispeten daha yüksek bulunmuştur. Anne-babanın eğitim durumlarına göre benlik saygısı puanlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

KAYNAKÇA

Alberti, R., Emmons, M., **Atılganlık: Kendinize Yatırım Yapın**. Serap Kaplan (Çev.), HYB Yayınları, İstanbul, 2002.

Arı, Ramazan. 1989, “Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları İle Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık Ve Uyum Düzeylerine Etkisi” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arı, R., **Gelişim ve Öğrenme**, Atlas Kitabevi, Konya, 2003.

Ataman, A., **Gelişim ve Öğrenme**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2004.

Aydın, B. 1991. “Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Açısından Atılganlık Seviyesinin İncelenmesi” Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, ss 25-36.

Aydın, B., **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**, Atlas Yayınları, Ankara, 2005.

Aydoğan, S. 2010, “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Umut ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ayhan, H., Dodurgalı, A., Ekşi, H., vd., **Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları**, (4. Baskı), Timaş, İstanbul, 2013.

Bacanlı, H., **Sosyal İlişkilerde Benlik (Kendini Ayarlama Psikolojisi)**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2004.

Bal, E. 2006, “İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Baran, G., Haktanır, G. 1998, “Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Algılamalarının İncelenmesi”, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**: 5 (3), ss. 134-141.

Baran, A. , Demir, N., Ulusoy, M. 2005, “Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Biçimi ve Ergen Problemleri Ankara İli Örneği” **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 3 (3), ss.367-386.

Bayraktar, F., Kumru, A., Sayıl, M., 2009, “Liseli Ergenler ve Üniversiteli Gençlerde Benlik Saygısı: Ebeveyn ve Akarana Bağlanma, Empati ve Psikolojik Uyum Değişkenlerinin Rolü”, **Türk Psikoloji Dergisi**, Haziran , 24 (63): ss. 48-63.

Bozkurt, E. 1989, “Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyini Etkileyen Sosyo Ekonomik Faktörler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Coopersmith, S., **The Antecedents Of Self-Esteem**, Freeman, Sanfrancisco, 1967.

Cüceloğlu, D., **İnsan ve Davranışı**, (25. Baskı), Remzi Kitapevi, İstanbul, 2012.

Demir, Y., 2013. “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve Şiddete Eğilimleri: Samsun ili örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Demirbilek, M., Otrar, M. 2013, “Ebeveynleri Birlikte Olan Ergenler ile Parçalanmış Aileye Sahip Ergenlerin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme” **Eğitimde Politika Analizi Dergisi**, Aralık, Cilt 2, Sayı 2, ss 21-40.

Deryaoğlu, G. 2014, “Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme Ve Atılgnlık Düzeylerinin Algılanan Mesleki Yeterlilik Üzerine Etkisinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Dilek, H., ve Aksoy, A. “Ergenlerin Benlik Saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Ahi Evran Üniversitesi, **Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi** (KEFAD) Cilt 14, Sayı 3, Aralık 2013, s 95-109.

Divan, Z., Erbil, N., Önder, P. 2006, “Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi”, (Temmuz-Ağustos-Eylül) 2006 Yıl:8 Cilt: 3 Sayı:10, ss. 7-14.

Duru, A. 1995, “İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.

Ekşi, A., **Çocuk, Genç, Ana Babalar**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.

Erdoğan, Ö., Uçukoğlu, H. 2011, “İlköğretim Okulu Öğrencilerin Anne-Baba Tutumu Algıları İle Atılgnlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler” **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 19 (1), ss. 51-72.

Erikçi, M. 2005, “Ana-Baba Yoksunluğunun 9-15 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramı Üzerindeki Etkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gökalan, Z., B. 2000, “İlköğretim Okulu Öğrencilerinin (12-14 Yaş) Benlik Tasarımı, Atılgnlık ve Kendini Açma Puanlarıyla Akademik Başarıları Arasındaki İlişkisi” Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Gökçakan, Z. ve Nadir, B., 2001, “Ergende Problem Çözme Becerisini Yordayıcı Bir Değişken Olarak Benlik İmgesi”, VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, ODTÜ, 5-7 Eylül, Ankara,17.

Güloğlu, B. Ve Aydın, G. 2001, “Coopersmith Özsaygı Envanterinin Faktör Yapısı”, **Eğitim ve Bilim**, 26 (122), ss 66-71.

Hatipoğlu, Z. T. 1996, “Ergenlik Çağındaki Öğrencilerin Benlik Tasarım Düzeyleri ile Algılanan Anne Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Humprey, T., **Aile, Terk Etmemiz Gereken Sevgili**, Yeni Çizgi, İstanbul, 1998.

Jung, C. G., **Keşfedilmemiş Benlik**, (2. Baskı). Barış İlhan (Çev.), Barış İlhan Yayınevi, İstanbul, 2010.

Kapıkıran, Ş. 1993, “İçten ve Dıştan Denetimliliğe Sahip Ergenlerin Atılganlık Düzeyinin Saptanması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ker-Dinçer, M. 2005, “Kişilerarası İletişimde Sorun Çözücü Bir İletişim Becerisi Olarak Atılganlık”, Nobel Basımevi, İzmir.

Kılınç, H. 2011, “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarının Atılganlık Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Korkmaz, M. 1996, “Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Koroğlu, E., 2002, "Atılganlık Nedir?", **Güncel Psikoloji Dergisi.**, Ankara, Cilt 3, sayı 2, ss. 14.

Kuçuradi, I., Etik, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara, 1996.

Kulaksızoğlu, A., **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

Kuzgun, Y., "Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi", **Aile Yazıları – 3; Birey, Kişilik ve Toplum**, Ankara: T.C. Başkanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1990, ss. 65-78.

Onur, B., **Ergenlik Psikolojisi**, Hacettepe Taş Kitapçılık Ltd. Şti, Ankara, 1987.

Örgün, S. 2000, "Anne-Baba Tutumları İle 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları Ve Atılganlıkları Arasındaki İlişkisi", Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özkan, İ. 1994, "Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler", **Düşünen Adam**, 7 (3): ss. 4-9.

Pheleps S. , Austin N., **Atılgan Kadın**, HYB Yayıncılık, Ankara, 1997.

Pişkin, M. (1999). "Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi", **İlköğretimde Rehberlik**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Rohner, R., Khaleque, A., & Cournnoyer, D. 2007, "Parental Acceptance – Rejection Theory, methods, Evidence and Implications" file:// Documents and settings Parental acceptance.html 22.08.22.

Savi Çakar, F., Karataş, Z. "Ergenlerin Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri", **Educational Sciences: Theory & Practice – 12 (4) Güz/Autumn**, 2397-2412, 2012.

Sayıl, M., Pekel-Uludağlı, N., Öztürk, A., vd. 2006, “Olumlu ve Olumsuz Sosyal Davranışlar, Ebeveyn ve Akran İlişkilerinin Niteliği ve Sosyo- Duygusal Özellikler Arasındaki İlişki Örüntüsünün Ergenlik Dönemi Boyunca İncelenmesi”, 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Sever, S. 1993, “Türkçe Öğretiminde Uygulanan Tam Öğrenme Kuramı İlkelerinin, Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerindeki Erişkiye Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi”, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sezer, Ö. 2010, “Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Haziran, Cilt:VII, Sayı:I, ss, 1-19.

Şendil, G. (Ed.), **Çocuk, Ergen ve Anne-Baba**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2003.

Tan, S. 2006, “Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Atılganlık Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tezel-Şahin, F., Cevher, F. N. 2006, “Aile-çocuk iletişimi”, 3. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, (6-8 Kasım 2006), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul.

Toraman, S. Ö. 2009, “Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim 12 Yaş Çocuklarının Saldırganlık, Atılganlık, Çekingenlik Ve Mizah Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türedi, E. 2015, “Özyeterlik, Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi İlişkisi –Cinsiyet ve Deneyim Süresi Açısından Resmi Okul ve Özel Okul Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Mersin.

Uğurluoğlu, M., Y. 1996, “Lise Öğrencilerinde Özsaygı Düzeyi İle Atılgan Kişilik Özelliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Voltan, N. 1981, “Rathus Atılganlık Envanterinin Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerine Uygulanması ve Elde Edilen Bulgular”, **Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 4, ss 72–75.

Voltan, A. 1980, “Grupla Atılganlık Eğitiminin Bireyin Atılganlık Düzeyine Etkisi”, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Whirter, J., Acar, N., **Çocukla İletişim**, M.E.B. Eğitim Dizisi, İstanbul, 1998.

Yatağan, T. 2005, “Atılganlık Eğitimi Programının İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Etkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yavuzer, H., **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul, 1997.

Yavuzer, H., **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.

Yavuzer, H., **Gençleri Anlamak**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

Yoltas, A.R. 2007, “Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yörükoğlu, A., **Çocuk Ruh Sağlığı**, 23. Basım, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 1998

Yücalan, Ö. 2007, “Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben Durumları Açısından İncelenmesi” Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaş:
2. Cinsiyet:
3. Sınıf: 5 ( ) 6 ( ) 7 ( ) 8 ( ) (*şubeyi yazmayınız, sadece sınıfınıza çarpı koyunuz*)
4. Kardeş Sayısı:
5. Anne: Hayatta ( ) Ölü ( )
6. Baba: Hayatta ( ) Ölü ( )
7. Anne – Baba: Birlikte ( ) Ayrı ( )
8. Anne: İlkokul Mezunu ( ), Ortaokul Mezunu ( ), Lise Mezunu ( ), Üniversite Mezunu ( )
9. Baba: İlkokul Mezunu ( ), Ortaokul Mezunu ( ), Lise Mezunu ( ), Üniversite Mezunu ( )
10. Anne Meslek:
11. Baba Meslek:
12. Kendine Ait Oda: Var ( ) Yok ( )

Özgeçmiş

Adı Soyadı: Kübra Dervişoğlu

Doğum Yeri: Fatsa/ORDU

Doğum Tarihi: 12.11.1988

Medeni Durumu: Bekar

Yaşadığı Yer: Acıbadem/İSTANBUL

Adres: Acıbadem Mah. Rasimpaşa Sok. Dede Apt. no:32/12. Acıbadem/İSTANBUL

Tel: 05342015842

Öğrenim Durumu:

Dumlupınar İlköğretim Okulu, Fatsa/2003

Fatsa Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi, Fatsa/2006

Yeditepe Üniversitesi, Lisans (Burslu), Felsefe Bölümü/2013

Üsküdar Üniversitesi, Yüksek Lisans, Uygulamalı Psikoloji,

Sertifikalar:

Aile Danışmanlığı Sertifika programı, Marmara Üniversitesi, 2013.

İş Deneyimi:

Kadıköy Doğa Okulu, Rehber Öğretmen, 2014-2016

Batıkent Doğa Okulu, Rehber Öğretmen, 2016-halen